

77- Türkiye'deki çeviri konulu tezler üzerine tematik bir inceleme (1985-2020)¹

Dilek ÇALIŞKAN²

Erdoğan KARTAL³

APA: Çalışkan, D.; Kartal, E. (2021). Türkiye'deki çeviri konulu tezler üzerine tematik bir inceleme (1985-2020). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 1214-1257. DOI: 10.29000/rumelide.1032583.

Öz

Bu çalışmada, 1985-2020 yılları arasında Türkiye'de gerçekleştirilen çeviri konulu lisansüstü tezlerin tematik bir incelemesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın derlem (korpus)'ini oluşturmak için *Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi* veri tabanında arşivlenen lisansüstü tezlere arayüzdeki *Gelişmiş Tarama* seçeneğinden herhangi bir filtreleme yapmaksızın *Çeviri* anahtar kelimesiyle ulaşılmıştır. Yapılan tarama sonucunda 656'sı yüksek lisans, 157'si doktora ve 1'i sanatta yeterlilik olmak üzere toplamda 814 teze ulaşılarak araştırmanın derlemi oluşturulmuştur. Ardından tezler doküman incelemesi tekniğiyle araştırma konularına (temalarına) ve anahtar kelimelerine göre sınıflandırılarak nicel bir çözümleme yapılmıştır. Çözümlemeler neticesinde tezlerin, araştırma konusu (teması) bakımından ağırlıklı olarak çeviri kitap, metin ya da karşılaştırmalı çeviri çalışmaları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca sayıca az olmakla birlikte disiplinlerarası çeviri incelemeleri üzerine de tezler yapıldığı ve bu tezlerin de temaları bakımından çeşitlilik gösterdiği gözlenmektedir. Diğer yandan, teorik çeviri incelemeleri bağlamında çok az sayıda tezin yazıldığı dikkat çekerken, sözlü çeviri çalışmalarına değin tezlerin ise yok denecek kadar az olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çeviri, çeviri bölümleri, lisansüstü tezler, tematik inceleme, Türkiye

A thematic analysis of theses and dissertations on translation in Turkey (1985-2020)

Abstract

This study seeks to offer a thematic analysis of the theses and dissertations on translation in Turkey between 1985-2020. Thus, to form the corpus under this study, a search is performed on the theses and dissertations listed in the database of the *Council of Higher Education National Thesis Center* (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) under the keyword of *Translation* with the option of *Advanced Search* and without any filtering. The resulting corpus consists of a total of 814 studies, including 656 master's degree theses and 157 PhD dissertations and 1 masters of arts thesis. A quantitative analysis was then performed to classify these studies by their research subject (theme) and keywords through document review. The analyses show that the predominant research subject

¹ Bu çalışma, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı'nda 2021 yılı Haziran ayında savunulan *Türkiye'deki çeviri konulu lisansüstü tezler üzerine bibliyometrik ve tematik bir inceleme (1985-2020)* başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

² Doktora, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Ankara, Türkiye), dilekcaliskan17@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0757-3018 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 26.10.2021-kabul tarihi: 20.12.2021; DOI: 10.29000/rumelide.1032583]

³ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü (Bursa, Türkiye), ekartal@uludag.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9836-5221

(theme) of these theses and dissertations is translation book, text or comparative translation studies. Further, despite few in number, certain studies focus on interdisciplinary translation analyses with varied themes. On the other hand, although very few studies that present theoretical translation analyses are available, there are hardly any study on interpreting studies.

Keywords: Translation, translation departments, postgraduate theses and dissertations, thematic analysis, Turkey

Giriş

Sosyal bir varlık olarak tanımlanan insanoğlu, yaşamını sürdürmek için diğer insanlarla iletişim içerisinde bulunmak durumundadır. Öyle ki diğer canlıların aksine insanoğlu dünyaya gözlerini tam bir cehalet içerisinde açar ve sürekli bir şeyler öğrenmek için çaba harcar. Zira “eksiktir” her anlamda ve dolayısıyla buna da ihtiyacı vardır. İşte bu öğrenme ihtiyacı, diğer bir ifadeyle içerisinde barındırdığı keşfetme merakı insandaki ilk çeviri eylemlerinin de temellerini oluşturur. Öyle ki Yazıcı (2005, s. 30)'nın da ifade ettiği gibi çevirinin de Antik Çağ'da doğadaki nesnelere sese, resme ve dansa dönüşmesi şeklinde başladığı varsayılmaktadır. Eruz (2010, s. 33) göre ise yapılan tarihi araştırmalar, çeviri etkinliklerinin ilk olarak M.Ö. 4000'li yıllarda Mezopotamya'da gerçekteştirildiğini göstermektedir. Benzer şekilde yine Eruz (1999, s. 13)'un vurguladığı gibi bilinen ilk çeviri etkinlikleri Tevrat'ta ve Kur'an'da adı geçen, Tanrı'ya ulaşmak amacıyla inşa edilen yedi katlı *Babil Kulesi* efsanesine dayanmaktadır. Öyle ki günümüzde *Babil Kulesi* çevirinin evrensel simgesi olarak da kabul görmektedir. Yazılı çevirinin ilk örneklerine rastlandığı varsayılan bu zaman dilimi göz önünde bulundurulduğunda sözlü çevirinin başlangıcının daha eskilere dayandığı rahatlıkla söylenebilir. Yazıcı (2010, s. 29)'ya göre Pitagoras, Thales ve Platon gibi Antik Çağ'ın ünlü düşünürlerinin Mısır'a giderek hayatlarının bir dönemini burada geçirdiği ve bu yolla da gizemini hala koruyan yazı, sayı, astronomi, geometri, aritmetik gibi birçok bilgi ve erdemi Antik Yunan'a aktardıkları söylenmektedir. Kökleri Antik Çağ'a uzanan çeviri eyleminin günümüzdeki bilimselleşme sürecine ulaşması her ne kadar yeni bir durum gibi görünsede ülkemizde temellerinin Cumhuriyet döneminde yapılan çalışmalara dayandığı söylenebilir (Kurultay, 1999, s. 14).

Bununla birlikte, çevirinin geçmiş yıllarda sadece bir uygulama işi (alanı) olarak görülmesi, çeviriyi uygulamalı bilimlerin bir parçası hâline getirmekte ve bu da çevirinin basit bir uygulama işinden ibaret olduğu izlenimini vermekteydi. Ancak son zamanlarda çeviriye, betimleyici, gözlemci ve kuramsal alanlar da eklenerek, çeviriden çeviribilime, başka bir deyişle uygulamalı bilimlerden sosyal bilimlere doğru bir geçiş gözlenmektedir. Ülkemizde de bu alanda yapılan bütün çalışmalar, bilimsel yöntemler aracılığıyla gerçekteştirildiği için giderek bir disiplin hâline dönüşerek “çeviribilim” adı ile anılmaya başlamıştır.

Eruz (1999, s. 15)'un da vurguladığı gibi çeviriyi bir bilim dalı olmasına götüren ilk adım, dilin incelenmesi gerektiği düşüncesidir. Bununla birlikte, çevirinin henüz yeni bilimselleşen bir alan olduğu herkes tarafından kabul görmüş olsa da bu konuda yapılan araştırmalar (Mounin, 1967; Wolfram, 1977) çevirinin aslında, yukarıda da belirtildiği gibi, Antik Çağ'dan bu yana “incelendiğini” göstermektedir. Ülkemiz bağlamında ise Akbulut (2016, s. 8)'un da belirttiği gibi 1980'li yılların başında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'nin kurulmasını takiben çeviri bölümlerinin açılması yoluyla da “çeviri” konusunda bilimselliğe doğru ilk somut adımlar atılmış olur. Söz konusu bölümler ilk açıldığı yıllarda bölüm adı olarak daha çok yazılı-sözlü çeviri anlamına gelen “mütercim-tercümanlık” kelimeleri tercih edilirken son yıllarda üniversitelerin, bölüm ya da program adlarında “çeviribilim” kelimesini kullanılmaya

başlandığı görülmektedir. Bu değişim bir anlamda, çeviri eyleminin günümüzde nitelik ve nicelik bakımından da gelişerek bilimselleştiğinin bir kanıtı olarak da değerlendirilebilir.

Diğer yandan, 20. yüzyılın başlangıcından itibaren dilbilim ve metin dilbilim incelemeleriyle birlikte “dil” araştırmaları da artış gösterir ve böylelikle “çeviri” de bu bilim dalları içerisinde irdelenmeye başlanır. Ancak nasıl dilbilim, yüzyılın başında edebiyat biliminden ayrılarak kendi bilimsel alanını oluşturduysa, Eruz (1999, s. 18)’un da belirttiği gibi *çeviribilim* de günümüzde bu bilim dallarından ayrılarak kendi bilimsel alanını oluşturmuştur. Başlangıçta çeviri faaliyetleri uygulamalı bir dilbilim alanı içerisinde ele alınırken zamanla yorumbilim (hermenotik), yazınbilim, metin dilbilim, dilbilim ve iletişim gibi birçok farklı bilim dallarının kuram, yöntem ve yaklaşımlarından da esinlenerek gerçekleştirilen bir bilim dalına dönüşmüştür.

Alanyazın

Son yıllarda Türkiye’de yapılan “tematik” konulu araştırmaların sayısında ciddi bir artış yaşandığı gözlenmektedir. Yükseköğretim sistemine dâhil bütün öğretim elemanlarının kitap, makale, proje, vb. akademik çalışmalarının kayıtlı olduğu *YÖK Akademik Arama* (<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/>) platformunda 2021 yılı haziran ayı itibariyle “tematik” anahtar kelimesiyle yapılan tarama sonucunda; 21 sanatsal faaliyet, 112 kitap, 151 proje, 216 makale ve 235 bildiriye ulaşılmıştır. Ancak bütün bu akademik çalışmalar içerisinde “çeviri” konulu herhangi bir tematik çalışmaya rastlanmamıştır. Diğer yandan, söz konusu “tematik” araştırmaların yapıldığı alanlar da oldukça geniş bir yelpazededir. Öyle ki son iki yılda (2019-2020) *Türkçe eğitiminden* (Kaldırım, & Tavşanlı, 2020) *matematiğe* (Er, & Biber, 2020), *gençlik şiddeti* konusundan (Nair, 2019) *ebeveyn-çocuk ilişkisine* (Tayan, Gedik, Morkoyunlu, Sözbilir & Konyalıoğlu, 2019), *mekân kurgulamadan* (Kılıç, 2019) *edebiyata* (Yılmaz, 2020), *sosyal bilgilerden* (Yaylacı & Filiz, 2020) *din bilimlerine* (Keskin, 2020) kadar pek çok disiplinde yayımlanan bildiri ve makalelerin tematik açıdan incelendiği görülmektedir.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada, 1985-2020 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirilen çeviri konulu lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) tezlerin tematik açıdan incelenerek çalışılan konuların (temaların) araştırma eğilimleri hâlihazırdaki durumlarının ortaya konması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Türkiye’deki çeviri konulu lisansüstü tezlerin gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ele alınarak tematik bakımdan anlamlandırılması amaçlandığından bu çalışma nitel araştırma desenlerinden *tematik içerik çözümleme* desenine göre yapılandırılmıştır. Krippendorff (1980, s. 25)’un da vurguladığı gibi tematik içerik çözümlemelerinde amaç, veriden hareketle o verinin içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmaktır. Böylelikle söz konusu çözümleme yaklaşımı, öncelikle elde edilen verilerin kodlanarak temaların belirlenmesi ve ardından da bu temaların düzenlenerek yorumlanması şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca Bilgin (2006)’nin de belirttiği gibi bu türden içerik çözümlemeleri, sözü edilen aşamalar neticesinde betimlenen veriler aracılığıyla bir yorumda bulunma özelliği de taşımaktadırlar.

Diğer yandan, tematik içerik çözümlemesi için kullanılacak veriler ise *doküman incelemesi* tekniğiyle derlenmiştir. Yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak çözümlemek (Wach, 2013) şeklinde

tanımlanan bu araştırma tekniği sayesinde mevcut çalışmada olduğu gibi binlerce sayfaya varan çok büyük verilerin incelemesi yapılabilmektedir.

Verilerin toplanması ve derlemin oluşturulması

Araştırma kapsamında başlangıcından günümüze (1985-2020) *Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi* (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) veri tabanında dizinlenen *çeviri* konulu lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) tezler derlenmiştir. İçerisinde bulunduğumuz 2021 yılı henüz sona ermediği için bu yıla ait tezler derleme dâhil edilmemiştir. Böylelikle tüm evrene ulaşma imkânı olduğu için de çalışmada herhangi bir örneklem seçimine gidilmemiştir. Bu bağlamda, 01.04.2021 tarihinde platformun arayüzündeki *Gelişmiş Tarama* seçeneğinden *çeviri* anahtar sözcüğü yardımıyla veri tabanında kayıtlı 1 (bir)'i sanatta yeterlilik, 158'i doktora ve 658'i ise yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 816 adet teze ulaşarak çalışmanın derlemi (korpusu) oluşturulmuştur. Ancak ulaşılan tezler içerisinde 1 (bir) doktora tezi çeviri alanıyla bağdaşmadığı için, 1 (bir) yüksek lisans tezi ise farklı tez numarasıyla sistemde 2 (iki) kez kayıtlı olması sebebiyle çalışmanın derlemine dâhil edilmemiştir.

Araştırma soruları

Bu çalışmada Türkiye'deki çeviri konulu lisansüstü tezlerin tematik açıdan incelenmesi amaçlandığından temelde aşağdaki iki araştırma sorusuna cevap aranacaktır:

1. Başlangıcından günümüze Türkiye'de gerçekteştirilen çeviri konulu lisansüstü tezler işledikleri konuları (temaları) bakımından nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Bu tezlerde en sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

Verilerin çözümlenmesi

Verilerin tematik çözümlenme aşamasında tezlerin daha ayrıntılı incelenmesi gerektiği için *Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi* veri tabanında künyesi ve özeti dışında tam metnine erişimi kısıtlanmış tezlere *Türkiye Belge Sağlama Sistemi* (TÜBESS) aracılığıyla ulaşılmıştır. İçerik çözümlenmesi aşamasında ise verilerin kodlanıp temaların belirlenmesi için alanında uzman bir kişiye danışılmıştır. Bu aşamada öncelikle derlemdaki tezlerin başlıklarından hareketle alan uzmanıyla birlikte tümünden gelim bir yaklaşımla ana temalar belirlenmeye çalışılmıştır. Ana temalar belirlenirken de önceden öngörülen temaların altına verileri yerleştirmek yerine verilerdeki ortak özelliklerden hareketle söz konusu temalara ulaşılmıştır. Ardından, tezlerin *özet*, *giriş* ve *amaç* kısımları ayrıntılı bir okumayla pekiştirilmış ve konularına / alt konularına göre Excel programına işlenerek kategorilendirilmıştir.

Bir sonraki aşamada ise belirlenen temalar birbirleriyle karşılaştırılarak uyumları kontrol edilmiştir. Temaları konusunda tereddüt edilen tezler alan uzmanıyla bir kez daha görüşülerek değerlendirilmıştir. Bu aşamada temalarıyla uyum göstermeyen tezlerin temaları (konuları) da daha detaylı okumalar aracılığıyla yeniden belirlenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Böylelikle, belirlenmiş ana temaların tamamında görüş birliğine varılmıştır. En son aşamada ise bu temalardan elde edilen bulgular frekans (f) değerlerinden hareketle tabloladıştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde derlem kapsamında incelenen tezlerden elde edilen veriler, her bir araştırma sorusu için alt kategorilere ayrıştırılarak tablolar yardımıyla açıklanmıştır.

1. Tezlerin konuları (temaları) bakımından dağılımı

Araştırmanın ilk sorusu kapsamında derlemdeki tezlerin konuları (temaları) bakımında dağılımları incelenmiştir. Böylelikle Türkiye’deki çeviri konulu tezlerde çalışılan konuların içerik (tematik) bakımdan dağılımlarının incelenmesi yoluyla ana temalar ve onların alt temaları belirlenmiştir. Bütün bu temalar, aralarındaki benzerliklerden hareketle aşağıda gösterildiği gibi 5 (beş) ana başlık altında sınıflandırılarak bütünsel, tutarlı ve mantıksal bir dizilim elde edilmeye çalışılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Tezlerin ana temalara göre dağılımı

Ana kategoriler	f	%
1. Kitap ve yazar incelemeleri	512	62,9
2. Disiplinlerarası çeviri incelemeleri	215	26,4
3. Teorik çeviri incelemeleri	55	6,8
4. Sözlü çeviri incelemeleri	17	2,1
5. Diğer	15	1,8
Toplam	814	100

Tablo 1 yakından incelendiğinde derlem kapsamındaki 814 tezin; 512 (%62,9)’sinin *kitap ve yazar*, 215 (%26,4)’inin *disiplinlerarası çeviri*, 55 (%6,8)’inin *teorik çeviri* ve 17 (%2,1)’sinin ise *sözlü çeviri* incelemeleri konusunda gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak geriye kalan 15 (%1,8) tez, konular bakımından yukarıda belirlenen ana temalar ile örtüşmediğinden bu kategorilerin herhangi birine dahil edilmeyerek *diğer* başlığı altında ayrıca değerlendirilmiştir.

Diğer yandan, söz konusu ana başlıklar arasında tezlerin tamamının yaklaşık 2/3’lük kısmını oluşturan *kitap ve yazar incelemeleri* (f=512), tezlerde en fazla konu edilen ana tema olması bakımından dikkat çekmektedir. *Kitap ve yazar incelemelerini*, tezlerin yaklaşık ¼’nü oluşturan *disiplinlerarası çeviri çalışmaları* (f=215) izlemektedir. Ardından sırasıyla derlemin yaklaşık %7’sini oluşturan *teorik çeviri çalışmaları* (f=55) ve az sayıda *sözlü çeviri çalışmaları* (f=17) gelmektedir.

1.1. Kitap ve yazar incelemeleri

Araştırma kapsamındaki tezlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda *kitap ve yazar incelemeleri* konulu (tema) tezlerin, alt tema bakımından en çok başlığa (alt alanlara) sahip tezler olduğu belirlenmiştir. Böylelikle söz konusu ana kategori ilk etapta *edebi metin incelemeleri* (f=303), *edebiyat dışı metin incelemeleri* (f=198) ve *yazar/ dil incelemeleri* (f=11) olmak üzere 3 (üç) alt başlığa bölünerek incelenmeye çalışılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Kitap ve yazar incelemeleri kategorisinin alt başlıkları

Başlıklar	f	%
1. Edebi metin incelemeleri	303	59,2
2. Edebiyat dışı metin incelemeleri	198	38,7
3. Yazar/ dil incelemeleri	11	2,1
Toplam	512	100

1.1.1 Edebi metin incelemeleri: Çalışma derlemin neredeyse 2/5 (%37,1)'lik kısmını oluşturan *edebi metin incelemeleri* (f=303) başlığı altında belirlenen alt temaların dağılımları aşağıda Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Edebi metin incelemelerine dair alt temalar

Temalar	f	%
1. Şiir	114	37,6
2. Roman	63	20,8
3. Hikâye	45	14,9
4. Süreli yayın	30	9,9
5. Çocuk kitabı	14	4,6
6. Masal	9	3
7. Destan	8	2,6
8. Tiyatro metni	8	2,6
9. Alt yazı ve dublaj	8	2,6
10. Çizgi roman	3	1
11. Atasözü ve deyimler kitabı	1	0,3
Toplam	303	100

Edebi metin incelemeleri teması altında belirlenen alt temaların dağılımlarına bakıldığında; en sık çalışılan temaların sırasıyla; *şiir* (f=114), *roman* (f=63), *hikâye* (f=45), *süreli yayın* (f=30), *çocuk kitabı* (f=14), *masal* (f=9), *destan* (f=8), *tiyatro metni* (f=8), *alt yazı ve dublaj* (f=8) ve *çizgi roman* (f=3) olduğu görülmektedir. Böylelikle edebi türler arasında en sık çalışılan temanın *şiir*, en az çalışılan temanın ise *çizgi roman* olduğu anlaşılmaktadır.

1.1.1.1 Şiir. Araştırma kapsamında incelenen tezlerin 114'ünde (Araştırmanın derleminin %14'ünde) *şiir* çevirisi ve bu şiirlerin şekil ve muhteva yönünden incelemesinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere klasik Türk şiiri, nazım şeklinde yazılan edebi bir tür olmasının yanı sıra kendi içinde de *Gazel*, *Rubai*, *Kaside*, *Tuyuğ*, *Mesnevi*, *Murabba*, *Kıt'a*, *Şarkı*, *Müstezat*, *Terkib-i Bent*, *Terci-i Bent* ve *Musammat* gibi türlere ayrılmaktadır. Bu bağlamda, tezlerde sözü edilen nazım türlerinden birçoğunun çalışıldığı da görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Nazım türleri

Türler	f	%
Divan Şiiri	26	19,1
Mesnevi	20	14,7
Gazel	18	13,2
Kaside	8	5,9
Rubai	6	4,4
Destan	5	3,7
Beyit	2	1,5
Kıt'a	2	1,5
Lugaz	2	1,5
Manzume	2	1,5
Müseddes	2	1,5
Tezkire	2	1,5
Bahariyye	1	0,7
Cönk	1	0,7
Hadis	1	0,7
İdiyye	1	0,7
Koşuk	1	0,7
Menkibe	1	0,7
Muamma	1	0,7
Surname	1	0,7
Şehrengiz	1	0,7
Tevhid	1	0,7
Belirtilmemiş	31	22,8
Toplam	136	100

Tablo 4 incelendiğinde yukarıda bahsedilen nazım türleri üzerine yapılan çalışmaların neredeyse tamamının Klasik Türk edebiyatı alanında gerçekleştirildiği ve bu çalışmalarda (f=114) da 23 (22 + 1 belirtilmeyen) farklı başlık altında toplamında 136 nazım türünün çalışıldığı tespit edilmiştir. Böylelikle, kimi zaman bir tezde birden fazla türün ele alındığı da anlaşılmaktadır. Tezlerde çalışılan nazım türleri sıklık sırasıyla; *divan şiiri* (f=26), *mesnevi* (f=20), *gazel* (f=18), *kaside* (f=8), *rubai* (f=6), *destan* (f=5), *beyit* (f=2), *kıt'a* (f=2), *lugaz* (f=2), *manzume* (f=2), *müseddes* (f=2), *tezkire* (f=2), *bahariyye* (f=1), *cönk* (f=1), *hadis* (f=1), *îdiyye* (f=1), *koşuk* (f=1), *menkibe* (f=1), *muamma* (f=1), *surname* (f=1), *şehrengiz* (f=1), *tevhid* (f=1) iken, 31 tezde ise çalışılan şiir tür belirlenememiştir.

Diğer yandan, bu alt kategorideki (şiir) tezlere konu edilen şiir antolojisi ve mecmualarında yukarıda da belirtildiği gibi birçok nazım türünün incelendiği görülmektedir. En fazla çalışılan nazım türünün ise *divan şiiri* olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki bu divanlar oldukça geniş bir yelpaze sunmaktadır: *Kıbrıslı Hocazâde Şeyh Ahmed Dîvân-ı, Hilâlî dîvân, Hoca Rıza Sarraf – Divan-ı, Abdurrahim-i Tîrsi Divanı, Şâir Mazlûm'un Dîvânçesi, Çağatay şairi Gumnam'ın yayımlanmış divanı, Vasfî dîvân, Amrî divan, Üsküplü İshak Çelebi Divan, Divan-ı Nazîf, Nâbî'nin Farsça Divânçesi, Mu'îdî, Dîvân, Üsküdarlı Aşkî*

Divanı, Salik Divanı, Hasım Divanı, Hasan Rıza Divanı, Talib Ahmed Bosnavi Divanı, Sevdâyî Divanı, Nazif Divanı, Eşref Paşa divanı, Dânişî Dîvânı, Hilali Divanı ve Hakiki Divanı.

1.1.1.2. Roman. Edebi metin incelemeleri alt başlığı kapsamında değerlendirilen 63 tezde ise roman çevirisi, incelemesi, karşılaştırması ve eleştirisinin yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda incelenen eserler ve yazarları aşağıda Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Eserler (romanlar) ve yazarları

Yazar	Eser
Agatha Christie	<i>Doğu Ekspresinde Cinayet</i>
Ahmet Hamdi Tanpınar	<i>Huzur [2]</i>
Ahmet Ümit	<i>Patasana</i>
Alasdair Gray	<i>Zavallı Şeyler</i>
Albert Camus	<i>Veba</i>
Annaguli Nurmemmet	<i>Nuh Tufanı</i>
Asanbek Stamov	<i>Yağma</i>
Ata Durdıyev	<i>Keymir Kör</i>
Aurel Stein	<i>Ölüler</i>
Daniel Defoe	<i>Robinson Crusoe</i>
Ebüsüreya Sami	<i>Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni</i>
Erendiz Atasü	<i>Dağın Öteki Yüzü</i>
Ernest Hemingway	<i>Silahlara Veda</i>
F. Scott Fitzgerald	<i>Muhteşem Gatsby</i>
George Orwell	<i>Hayvan Çiftliği</i>
Gustave Flaubert	<i>Madame Bovary</i>
Halid Ziya Uşaklıgil	<i>Aşk-ı Memn-u</i>
Harper Lee	<i>Bülbülü Öldürmek</i>
Heinrich Böll	<i>Trenin Tam Saatiydi</i>
Heinrich Böll	<i>Dokuz Buçukta Bilardo [2]</i>
Hermann Hesse	<i>Siddhartha</i>
Hisham Matar	<i>Erkekler Ülkesinde</i>
Honoré de Balzac	<i>Goriot Baba</i>
Jack Londons	<i>Vahşetin Çağrısı</i>
John Ronald Reuel Tolkien	<i>Hobbit</i>
John Steinbeck	<i>Fareler ve İnsanlar</i>
John Steinbeck	<i>İnci</i>
Jorge Luis Borges, Italo Calvino ve Nicole Brossard	-
Jules Verne	<i>Dünyanın Merkezine Yolculuk</i>
Jules Verne	<i>Karpatlar Şatosu)</i>
Mahmut Makal	<i>Bizim Köy</i>
Marge Piercy	<i>Zamanın Kıyısındaki Kadın</i>

Margit Schreiner	<i>Hayal Kırıklıkları Kitabı</i>
Marjorie Housepian Dobkin	<i>Smyrna 1922 The Destruction of a City</i>
Max Frisch	<i>Mavi Sakal</i>
Michael Endes	<i>Bitmeyecek Öykü</i>
Miheil Cavahişvili	<i>Kvaçi Kvaçantiradze</i>
Necib el-Kilâni	<i>Azrâ "u Câkartâ, en-Nidâu "l-hâlid</i>
Necib Mahfûz	<i>Nil Üstünden Gevezelik, Başkanın Öldürüldüğü Gün</i>
Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu	<i>Köroğlu</i>
Norton Juster	<i>Fantom Gişesi</i>
Orhan Pamuk	<i>Yeni Hayat</i>
Orhan Pamuk	<i>Benim Adım Kırmızı [3]</i>
Oscar Wilde	<i>Dorian Gray'ın Portresi</i>
Pierre Charras	<i>Pazar Günleri Mutluyduk</i>
Pierre Charras	<i>On Dokuz Dakika</i>
Rainer Maria Rilke	<i>Malte Laurids Brigge'nin Notları</i>
Friedrich Dürrenmatt	<i>Yargıç ve Celladi</i>
Günter Grass	<i>Kedi ve Fare</i>
Richard Bach	<i>Martı</i>
Roald Dahl	<i>Charlie'nin Büyük Cam Asansörü</i>
Suat Derviş	<i>Çılgın Gibi</i>
Virginia Woolf	<i>Bir Yazarın Günlüğü</i>
Waldemar Bonsels	<i>Arı Maya</i>
William Faulkner	<i>Sığınak</i>
William Shakespeare	<i>Macbeth</i>
William Shakespeare	<i>Bir Yaz Gecesi Rüyası</i>
William Shakespeare	<i>Manga</i>
Yaşar Kemal	<i>Fırat'ın Suyu Kan Akıyor Baksana</i>
Yaşar Kemal	<i>Yer Demir Gök Bakır</i>
Yaşar Kemal	<i>Dağın Öte Yüzü</i>
Yusuf Atılgan	<i>Anayurt Oteli</i>

Tablo 5 yakından incelendiğinde tezlerde edebi metin türü olarak *roman* teması adı altında çok sayıda yazar ve eserlerinin çalışıldığı görülmektedir. Hatta bu tezlerde kimi yazar ve eserlerinin birden fazla konu edildiği görülmektedir. Örneğin; Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* (1949) ve Heinrich Böll'ün *Dokuz Buçukta Bilardo* (1959) adlı romanları 2 (iki)'şer kez ve Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* (1998) adlı eseri 3 (üç) kez tezlere çalışma konusu edilirken, Heinrich Böll, John Steinbeck, Jules Verne, Orhan Pamuk, Pierre Charras, William Shakespeare ve Yaşar Kemal gibi yazarların ise birden çok eserinin çalışıldığı da dikkat çekmektedir.

1.1.1.3. Hikâye. Bu alt tema kapsamındaki 45 tezde ise *hikâye* çevirisi ve incelemelerinin yapıldığı görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Hikâyeler ve yazarları

Yazar	Eser
Altun Yaruk Sudur	Aç Bars
Anonim	Kan Kalesi
Anonim	Hamzaname [2]
Anonim	Arzu ile Kanber Hikâyesi
Anonim	Yenovefa Hikâyesi
Anonim	Mensur Şehnâme [3]
Anonim	Rızvan Şah ile Ruh-Afza Hikâyesi
Anonim	Külliyat-ı Emir Hamza
Anonim	Marzubanname
Anonim	Daşakarmapathaavadānamālā
Anonim	Dede Korkut Hikâyeleri (Korkut Ata Kitabı)
Anonim	Sonğı Tasil
Anton Çehov	Küçük Köpekli Kadın
Aziz Nesin	Belirtilmemiş
Baha Tahir	Bilmezdim Tavus Kuşlarının Uçabildiğini
Bazar Övezov	Başarcan Adamlar Hikâyesi
Belirtilmemiş	Belirtilmemiş
Bertolt Brecht	İki Oğul
Celâl-Zâde Sâlih çelebi	Cevâmi'ü'l-hikâyât ve Levâmi'ü'r-rivâyât [2]
Çaylak Tevfik	Bu Âdem
Edgar Allan Poe	Belirtilmemiş
Elmira Kaljanova	Dışastvustik
Emirhan Yeniki	Ana Hem Kız, Tugan Tufrak, Töngge Tamçılar, Kuray
Franz Kafka	Dönüşüm
Gedizli Azmî	Kitâb-ı Hiyel
Geoffrey Chaucer	Canterbury Hikâyeleri
Gerhard Doerfer ve Semih Tezcan	Halaçça Halk Hikâyeleri
Heinrich Böll	Yolcu Yolun Düşerse Eğer İspar...
İbrahim Gülistan	Cûy ve Dîvar ve Teşne
Joseph von Eichendorff	Bir Haylazın Hayatı
Kambaralı Bobulov	Bir Kırgız hikayesi: Tüstük Kızı
Memduh Şevket Esendal	Bir Kucak Çiçek
Nimet Emirov	Belirtilmemiş
Olim Otehonov	Gülzor Çekkesidegi Kuyuş, Kismet, Nur, İbrohim
Ağamusa Axundov	Dede Korkut Hikâyeleri
Siegfried Lenz	Bir Hükümet Yanlısı
Sevgi Özdamar	Mutterzung (Annedili)
Şâzî	Medhiye-i Ali Paşa ve Gencine-i Pür-Temâşâ

Şeyh Evhadüddin Hamid el-Kirmani	Belirtilmemiş
Virginia Woolf	Belirtilmemiş
Yüksel Pazarkaya	Balınanın bebeği
Zunun Kadiri	Zunun Kadiri Eserleri
Zuura Sooronbayeva	Astra Güllü

Tablo 6'da görüldüğü üzere tezlerde *hikâye* teması adı altında da çok sayıda yazar ve eserinin/ eserlerinin çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu hikâyeler arasında *Mensur Şehnâme* adlı anonim eserin 3 (üç), Celâl-Zâde Sâlih Çelebi'nin yazdığı *Cevâmi'ü'l-hikâyât* ve *Levâmi'ü'r-rivâyât* adlı hikâyelerinin ise 2 (iki)'şer kez tezlere konu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu alt kategoride 11 anonim hikâyenin de tezlerde çalışıldığı dikkat çekmektedir.

1.1.1.5. Süreli yayın. *Edebi metin incelemeleri* alt başlığın ele alınan bir diğer başlık ise *süreli yayınlardır*. Bu kapsamda 30 farklı lisansüstü tezde 24'ü edebi dergi, 6 (altı)'sı gazete olmak üzere toplamda 30 *süreli yayının* incelendiği belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Süreli yayımlar

Süreli yayımlar	f	%
Edebiyat dergisi	11	36,7
Gazete	6	20
Çocuk dergisi	3	10
Çeviri dergisi	2	6,7
Mizah ve hiciv dergisi	2	6,7
Bilim dergisi	1	3,3
Edebiyat ve bilim dergisi	1	3,3
Erkek dergisi	1	3,3
Felsefe ve fikir dergisi	1	3,3
Hikâye dergisi	1	3,3
Kadın dergisi	1	3,3
Toplam	30	100

Tablo 7 incelendiğinde yukarıda sözü edilen tezlerde *süreli yayın* teması adı altında çok çeşitli edebi dergi türleri ve gazetelerin araştırma konusu edildiği görülmektedir. Çalışılan dergi türlerinin; *edebiyat* (f=11), *çocuk* (f=3), *çeviri* (f=2), *mizah ve hiciv* (f=2), *bilim* (f=1), *edebiyat ve bilim* (f=1), *erkek* (f=1), *felsefe ve fikir* (f=1), *hikâye* (f=1) ve *kadın* (f= 1) dergileri olduğu belirlenmiştir. Gazetelerin ise İstanbul'da Osmanlı azınlıkları tarafından İngilizce olarak yayınlanmış *Levant Herald* gazetesi (f=1), Kurtuluş Savaşı yıllarında çıkarılan siyasi günlük *Yeni Gün* gazetesi (f= 3) ve edebî, siyasi bir mizah gazetesi olarak bilinen *Davul ve Güteryüz* gazeteleri olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 11 teze çalışma konusu edilen *edebiyat* dergilerinin en sık çalışılan süreli yayın türü olduğu dikkat çekmektedir. Söz konusu dergi ve gazetelerin isimleri ve ne sıklıkla çalışıldıkları ise aşağıda Tablo 8'deki gibidir.

Tablo 8. Edebi dergi ve gazeteler

Dergi ve gazeteler	f
Tercüme Dergisi	5
Yeni Gün Gazetesi	3
Bağlam (1979)	1
Cosmopolitan Dergisi	1
Ç.N. (2007)	1
Çeviri (1979)	1
Çeviri (1987)	1
Çevirmenin Notu Dergisi	1
Çocuk Dünyası Dergisi	1
Çocuklara Kiraat (1881)	1
Dağarcık Dergisi	1
Davul Gazetesi	1
Dolâb Dergisi	1
Dün ve Bugün Çeviri (1985)	1
Güleryüz Gazetesi	1
Gün Doğuşu Mecmuası	1
Hafta Mecmuası	1
Halic	1
Karay Awazy	1
Levant Herald Gazetesi	1
Luwachlar	1
MEB (1979)	1
Mehmed Emin Recâi Efendi Mecmuası	1
Metis Çeviri	1
Metis Çeviri (1987)	1
Muharrir Mecmuası	1
Musavver Hâle Dergisi	1
Muscular Development Türkiye	1
Onarmach	1
Piyano/düşünüyorum Dergisi	1
Revna Mecmuası	1
Sahyszmyz	1
Sevimli Mecmua (1925)	1
Şule-i Edep Dergisi	1
Tömer Çeviri (1994)	1
Yazko Çeviri (1981)	1
Toplam	42

Yukarıda Tablo 8’de görüldüğü üzere *Osmanlıca*, *İngilizce* ve *Karayca* gibi farklı dillerde basılan çok sayıda (f=36) edebi dergi ve gazetenin varlığı dikkat çekmektedir. Bu dergiler arasında Türkçe yayımlanan *Tercüme Dergisi*’nin 5 (beş) ve Osmanlıca basılan *Yeni Gün Gazetesi*’nin ise 3 (üç) kez çalışma konusu edilerek en fazla çalışılan dergi ve gazeteler olarak öne çıktıkları görülmektedir. Diğer yandan, kimi tezlerde birden fazla aynı süreli yayının veya yayınlarının da incelendiği anlaşılmaktadır.

1.1.1.6. Çocuk kitabı. İlk alt ana tema (*Edebi metin incelemeleri*) kategorisinde yer alan 14 tezde *çocuk kitabı* çevirileri ve incelemelerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Söz konusu eserler ve yazarlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Çocuk kitapları

Yazar	Eser
Alexandre Dumas	Üç Silahşorlar
Amos Oz	Bisikletim ve İlk Aşkım
Andrew Clements	Bunun Adı Findel [2]
AnnaGavalda	35 Kilo Tembel Teneke
Anna-Greta Winberg	Uğursuz Perşembe
Antoine de Saint-Exupery	Küçük Prens
Anton Çehov	Marangozun Köpeği Kaştanka
Asa Lind	Kumkurdu
BernardoAtxaga	Kendisini Aslan Sanan Şola
Charles Dickens	Oliver Twist
ChristineNöstlinger	Lollipop
Comtesse de Ségur	Bir Eşeğin Anıları
Çetin Öner	Gülibik
Daniel Handler	Talihsiz Serüvenler Dizisi
Danielli Carmi	Babamı tutukladılar
EduardoGaleano	Papağanın Diriliş Öyküsü
Erich Kästner	Uçan Sınıf
ErichKastner	Hayvanlar Toplantısı
Gérard Pussey	Babişko
Gianni Rodari	Telefon Öyküleri
HoushangMoradiKermani	Reçel Kavanozu
Howard Pyle	Robin Hood
Jaroslava Blazkova	Harikasın Büyükbaba
Johanna Spyri	Heidi
John Boyne	Çizgili Pijamalı Çocuk
José Mauro De Vasconcelos	Şeker Portakalı [2]
Jules Verne	Seksen Günde Devri Alem
JulioCortazar	Borulardaki Ayı
Kemal Bilbaşar	Yonca Kız
Lewis Carroll	Alice Harikalar Ülkesinde

MalarieBlackman	Arkadaşım Bir Griskok
Michael Ende	Momo [2]
Michael Ende	Dilek Şurubu
Michael Ende	Bitmeyecek Öykü
Michael Ende	Cim Düğme ve Lokomotifçi Lucas
Michael Ende	Cim Düğme ve Vahşi 13'ler
Mina Tansel	İstanbul'la Saklambaç
Odile Kayser	Ateşin Dereyi Kurtardığı Gece
Pierre de Beaumont	Çöl Macerası
Pierre Fourre	Kara Ülke'nin Beyaz Doktoru
René Guillot	Beyaz Yele
Roald Dahl	Charlie'nin Çikolata Fabrikası
Roald Dahl	Matilda
Sabiha ve Zekeriya Sertel	On Kuruşa Bir Kitap
Samed Behrengi	Küçük Kara Balık
SonyaHartnett	Gümüş Eşek
Susie Morgenstern	Sarah ile Salâh
ToveJansson	Büyücünün Şapkası
Umberto Eco	Cecü'nünYer Cüceleri
Ursula K. Le Guin	Yer Deniz Büyücüsü
VagelisIliopoulos	Çöp Adada Küçük Bir Denizkızı
Vladimir Tumanov	Haritada Kaybolmak
Yeşim Saygın Armutak	Bataklığın Kıyısındaki Ev
ZulemaClares	Mor İnek
Zülfü Livaneli	Son Ada'nın Çocukları
-	100 Temel Eser

Tablo 9 ayrıntılı incelendiğinde, İspanyolca, Portekizce, İtalyanca, Almanca, Osmanlıca, Yunanca, Fransızca, İngilizce, Rusça, Çince, Fince, İbranice, Farsça ve İsveççe gibi pek çok yabancı dilden Türkçeye çevrilen çok sayıda çocuk kitabı çevirisinin tezlere konu edildiği görülmektedir. Bu kitaplar arasında bazıları birden fazla teze konu olurken, yine kimi yazarların birden fazla eserinin de araştırma konusu edildiği dikkat çekmektedir. Şöyle ki; Andrew Clements'nin *Bunun Adı Findel* (1996), José Mauro de Vasconcelos'un *Şeker Portakalı* (1968) ve Michael Ende'nin *Momo* (1973) adlı çocuk kitaplarının çevirileri 2 (iki)'şer kez tez konusu edilirken, yine Erich Kästner'in *Uçan Sınıf* (1933) ve *Hayvanlar Toplantısı* (1949), Michael Ende'nin *Momo* (1973), *Dilek Şurubu* (1989), *Bitmeyecek Öykü* (1979), *Cim Düğme ve Lokomotifçi Lucas* (1960) ve *Cim Düğme ve Vahşi 13'ler* (1962) ve Roald Dahl'ın *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* (1979) ve *Matilda* (1988) adlı eserlerinin de birçok tezde çalışıldığı anlaşılmaktadır.

1.1.1.7. Masal. Bu kategoride 9 (dokuz) tezde ise masal çevirilerinin incelendiği görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Masallar

Masallar
Balalar Folkloru: Boron Boron Zamanda
Charles Perrault: Külkedisi, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Pamuk Prenses, Uyuyan Güzel, Püsküllü Prens, Parmak Çocuk, Periler ve Eşek Postu
Çaştanı Bey Masalı
Grimm Masalları
James Finn Garner: Politically Correct Bedtime Stories
Kırgız Halk Masalları: Ayı ile Sivrisinek, Guguk ile Zeynep, Aldanan Kurt
Özbek Halk Masalları
Subhî'nin Masalları
Çeşitli Masallar

Tablo 10'da görüldüğü gibi farklı kültürlere ait dünya masallarının çevirilerinin de tezlere araştırma konusu olduğu görülmektedir. Bu masallar arasında Başkurt kültürüne ait *Balalar Folkloru: Boron Boron Zamanda*, Uygur kültürüne ait *Çaştanı Bey*, Kırgız kültürüne ait *Ayı ile Sivrisinek*, *Guguk ile Zeynep*, *Aldanan kurt*, İran kültürüne ait *Subhî'nin* masalları ve Özbek halk masalları bulunmaktadır. Aynı zamanda Amerikalı yazar James Finn Garner'ın *Ötekilestirmeyen Masallar (Politically Correct Bedtime Stories)* (1994), Alman yazarlar Grimm Kardeşler'in *Grimm masalları (Die Schönten Grimms Marchen)* (1812) ve Fransız yazar Charles Perrault'un *Külkedisi (Cendrillon)*, *Kırmızı Başlıklı Kız (Le Petit Chaperon Rouge)*, *Çizmeli Kedi (Le Chat botté)*, *Pamuk Prenses (Blanc Neige)*, *Uyuyan Güzel (La Belle Au Bois Dormant)*, *Püsküllü Prens (Prince À Glands)*, *Parmak Çocuk (Doigt Garçon)* ve *Periler ve Eşek Postu (Fées Et Peau D'âne)* (1697) adlı masallarının da tezlere çalışma konusu olduğu görülmektedir. Ancak bu alt başlık altında sadece tek 1 (bir) tezde özellikle İngiliz kültürüne ait *Princess Ellie's Adventures: The Pony Mad Princess and the Palace Plot (Prenses Ellie'nin Maceraları: Midilli Çılgın Prenses ve Saray Konusu)* (2005) ve *A Ballerina Who Loves Jazz Dance: Naughty Toes (Caz Dansını Seven Bir Balerin: Yaramaz Parmaklar)* gibi 20 masalın aynı anda incelendiği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, bu masallar arasında doğrudan Türkiye Türklerinin kültürüne ait herhangi bir masalın tez konusu edilmediği de dikkat çeken başka bir durumdur.

1.1.1.8. Destan. Bu alt tema başlığı altında 2 (iki) Kırgız, 2 (iki) Türk, 1 (bir) Özbek, 1 (bir) Tuva, 1 (bir) Türkmen ve 1 (bir) Uygur olmak üzere 6 (altı) kültüre özgü toplam 8 (sekiz) destanın incelendiği görülmektedir (Tablo 11). Bu destanlar sırasıyla; Uygur destanı *Nozugum (Naziğim)*, *Kamerşah ile Şemsicanan*, *Hörlika ile Hemreçan*, Kırgız destanı *Coodarbeşimi ve Er Töştük*, Türkmen destanı *Göroglu: Türkmen Halk Eposu (Köroğlu)*, Türk destanı *Battal Gazi ve Edige Batırı*, Özbek destanı *Göroglinin Tuğilişi ve son olarak Tuvalara özgü Alday-Buuçu* destanlarıdır. Bu destanlar arasında sadece Kırgız ve Türk kültürlerine ait 2 (iki)'şer destanın tezlere konu edildiği, diğer kültürlere ait destanların ise 1 (bir)'er kez incelendiği görülmektedir.

Tablo 11. Destanlar

Destanlar	f
Kırgız Destanı	2
Türk Destanı	2
Özbek Destanı	1
Tuva Destanı	1
Türkmen Destanı	1
Uygur Destanı	1
Toplam	8

1.1.1.9. Tiyatro eserleri. Bu alt başlıkta sadece 8 (sekiz) tezde tiyatro metni çevirilerinin incelendiği belirlenmiştir. Söz konusu tezlerde incelenen tiyatro eserlerinin isimleri aşağıdaki gibidir (Tablo 12).

Tablo 12. Tiyatro eserleri

Yazar	Eser
Arthur Miller	Satıcının Ölümü
Eugène Ionesco	Kel Şarkıcı (La Cantatrice Chauve), Ders (La Leçon), Sandalyeler (Les Chaises), Görev Kurbanları (Victimes du Devoir), Evlenecek Genç Kız (La Jeune Fille à Marier)
Kasım Tımstanov	Akademiya Geceleri
Samuel Beckett	Godot'yu Beklerken
Shakespeare	Julius Caesar ve Antony and Cleopatra
Şinasi	Şair Evlenmesi
Haldun Taner	Keşanlı Ali Destanı
Tom Stoppard	Rosencrantz ve Guildenstern Öldüler

Tiyatro metinlerinin çevirilerini konu alan tezlerden 7 (yedi)'sinde sadece 1 (bir)'er eser incelemesi söz konusu iken, diğer 1 (bir) tezde ise birden fazla tiyatro metninin incelendiği dikkat çekmektedir. Söz konusu tezde (Özcan, 2018) uyumsuz tiyatronun önde gelen isimlerin biri olan Fransız yazar Eugène Ionesco'nun *Kel Şarkıcı (La Cantatrice Chauve)* (1980), *Ders (La Leçon)* (1962), *Sandalyeler (Les Chaises)*(1959), *Görev Kurbanları (Victimes du Devoir)* (1953), *Evlenecek Genç Kız (La Jeune Fille à Marier)* (1953), *Önder (Le Maître)* (1953), *Amédée ve Ondan Nasıl Kurtulmalı (Amédée et Comment s'en débarrasser)* (1954), *Jacques ya da Boyun Eğme (Jacques ou La Soumission)* (1950), *Alma Doğaçlaması (L'Impromptu de L'Alma)* (1955), *Yeni Kiracı (Le Nouveau Locataire)* (1953), *Gönüllü Katil (Tueur Sans Gages)* (1958), *Gergedanlar (Rhinocéros)* (1959), *İki Kişilik Hırgür (Délire à Deux)* (1962), *Gelecek Yumurtalarıdır (L'Avenir dans Les Oeufs)* (1961), *Kral Ölüyor (Le Roi Se Meurt)* (1962), *Ölüm Oyunları (Jeux de Massacre)* (1970), *Macbett (Macbett)* (1972), *Şu Kahpe Dünya (Ce Formidable Bordel!)* (1973), *Bavullu Adam (L'Homme aux Valises)* (1975) ve *Ölümler Ülkesine Yolculuk (Voyages Chez Les Morts)* (1981) isimli 20 eserin incelendiği görülmektedir.

1.1.1.10. Altyazı ve dublaj. Yine bu alt kategori (*Edebi metin incelemeleri*) kapsamında yer alan 8 (sekiz) tezde de Türk, Alman, Amerikan, İngiliz ve Fransız yapımı dizi ve filmlerin *altyazı ve dublaj* çevirilerinin incelendiği görülmektedir. Sözü edilen televizyon dizileri; İngiliz yapımı drama *Downton Abbey* (2010-2015), Amerikan yapımı komedi *Aile Ağacı (Modern Family)* (2009-2010), Fransız yapımı polisiye *Les Cordier, Yargıç ve Polis (Les Cordier, juge et flic)* (1992-2005) ve Alman yapımı drama

Kuşak Savaşı (Unsere Mütter, unsere Väter) (2013-...)’dır. Filmler ise; senaryosunu Florian Henckel von Donnersmarck’ın yazdığı ve yönettiği Alman yapımı *Başkalarının Hayatı (Das Leben der Anderen)* (2006), Wolfgang Becker tarafından 2003 yılında çekilmiş olan yine Alman yapımı *Elveda Lenin! (Goodbye Lenin!)*, DreamWorks tarafından yapılan ve 2005’te gösterime giren animasyon *Madagaskar*, Sophie Barthes’in yönettiği, Gustave Flaubert’in 1856 yılında yayımlanan aynı adlı romanından uyarlanan 2014 yapımı drama filmi *Madame Bovary* ve son olarak senaryosunu Çağan Irmak’ın yazıp yönettiği 2005 yapımı Türk filmi *Babam ve Oğlum*’dur. Yukarıda sözü edilen 8 (sekiz) tezden sadece 1 (bir)’inde aynı anda hem 1 (bir) Fransız filminin (*Madame Bovary*) hem de dizisinin (*Les Cordier, Yargıç ve Polis*) çalışıldığı görülmektedir.

1.1.1.11. Çizgi roman. Bu alt ana kategorinin son alt başlığını ise derlemedeki tezlerin çok küçük bir bölümünü (f=4) oluşturan tezlerde çalışılan *çizgi roman* çevirileri oluşturmaktadır. Söz konusu tezlerin 1 (bir)’inde *Afacan Dergisi* ve *Çocuk Sesi Dergisi* olmak üzere toplam 2 (iki) derginin aynı anda çalışıldığı belirlenirken, 1 (bir) diğer tezde de Japon çizgi romanı *Manganın* çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ancak son 1 (bir) tezde ise çalışılan çizgi roman türünün belirtilmediği görülmektedir.

1.1.2. Edebiyat dışı metin incelemeleri: İlk ana kategorinin (*Kitap ve Yazar İncelemeleri*) bu ikinci alt başlığında belirlenen temaların dağılımları aşağıda Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13. Edebiyat dışı metin incelemelerine dair alt temalar

Temalar	f	%
1. Tarih kitabı	59	29,8
2. Dini kitap	39	19,7
3. Teknik metin	21	10,6
4. Bilimsel kitap	14	7,1
5. Resmi yazı	11	5,6
6. Sözlük	11	5,6
7. Ders kitabı	9	4,5
8. Biyografi	9	4,5
9. Şarkı sözü	9	4,5
10. Derleme metin	7	3,5
11. Gezi kitabı	3	1,6
12. Makale	2	1
13. Bilmece	2	1
14. Mektup	1	0,5
15. Rüya tabirleri kitabı	1	0,5
Toplam	198	100

Bu alt başlık (tema) altında belirlenen çalışmaların dağılımları incelendiğinde en sıklıkla *Tarih* (f=59) ve *Dini* (f=39) kitaplar ile birlikte *Teknik* (f=21) metinlerin çalışıldığı görülmektedir. Bunları *Bilimsel* (f=14) kitaplar, *Sözlük* (f=12), *Resmi* (f=11) yazılar, *Ders Kitapları* (f=9), *Biyografi* (f=9), *Şarkı Sözü* (f=9) ve *Derleme Metin* (f=7) izlemektedir. Son olarak az sayıda olsa da *Gezi Kitabı* (f=3), *Makale* (f=2), *Bilmece* (f=2), *Mektup* (f=1) ve *Rüya Tabirleri Kitabı* (f=1)’nin çalışıldığı görülmektedir.

1.1.2.1. Tarih kitapları. Araştırma kapsamında incelenen 814 lisansüstü tezin 59 (%7,1)'unda *tarih kitabı* çevirilerinin çalışıldığı anlaşılmaktadır. İncelenen bu eserlerin konuları ve sıklıkları (f) aşağıda Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Tarih kitaplarının konularına göre dağılımı

Tarih kitapları	f	%
Osmanlı tarihi	17	28,8
İslam tarihi	8	13,5
Türk tarihi	4	6,7
Selçuklu tarihi	3	5,1
Azerbaycan tarihi	2	3,4
Türkistan tarihi	2	3,4
Anadolu tarihi	1	1,7
Avrupa tarihi	1	1,7
Bağdat tarihi	1	1,7
Başkurt tarihi	1	1,7
Bilim tarihi	1	1,7
Budist-Uygur tarihi	1	1,7
Denizcilik tarihi	1	1,7
Dünya tarihi	1	1,7
Ermeni tarihi	1	1,7
Harezmşah Devleti'nin siyasi tarihi	1	1,7
Hindistan tarihi	1	1,7
İslam Bilim tarihi	1	1,7
Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminin tarihi	1	1,7
Kazakistan tarihi	1	1,7
Kırgız tarihi	1	1,7
Orta Asya tarihi	1	1,7
Orta çağ İslam tarihi	1	1,7
Osmanlı Savaş tarihi	1	1,7
Peygamberler tarihi	1	1,7
Sibirya tarihi	1	1,7
Siyaset tarihi	1	1,7
Tıp tarihi	1	1,7
Okçuluk tarihi	1	1,7
Toplam	59	100

Tablo 14 incelendiğinde, 17 teze araştırma konusu olan *Osmanlı Tarihi*'nin en sık çalışılan tarih konusu (teması) olarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. *Osmanlı Tarihi*'ni 8 (sekiz) tezele *İslam Tarihi*, 4 (dört) tezele *Türk Tarihi*, 3 (üç) tezele *Selçuklu Tarihi*, 2 (iki)'şer tezele ise *Azerbaycan Tarihi* ve *Türkistan Tarihi* takip etmektedir.

1.1.2.2. Dini kitaplar. *Edebiyat dışı metin incelemeleri* kategorisi başlığı altında değerlendirilen bir diğer alt tema ise *dini kitap* çevirisi ve incelemeleridir. Bu kategoride toplam 39 (%4,8) tez çalışılmıştır. Tezlere konu olan dinsel metin türleri ve sıklıkları (f) aşağıda Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Dini kitaplar

Dini metin türleri	f	%
Dini metinler	14	35,9
Tefsir	8	20,5
Mevlit	4	10,3
Risale	3	7,7
Hadis	2	5,1
İlmihâl kitabı	2	5,1
Akâidnâme	1	2,6
Esmâ-i Hüsnâ kitabı	1	2,6
Mansûr-nâme	1	2,6
Menâkıbnâme	1	2,6
Siyer kitabı	1	2,6
Tasavvufî eser	1	2,6
Toplam	39	100

Bu alt tema kapsamında, Hanefi Mezhebi, Hurûfî Tarikatı, Hz. Musa, Kıyamet, Budizm ve dört büyük dini konu alan *dini metinlere* (f=14) dair çeviri incelemelerinin ilk sırada geldiği görülmektedir. Sonrasında sırasıyla; *Tefsir*, *Mevlid*, *Risale*, *Hadis*, *İlmihâl Kitabı*, *Akâidnâme*, *Esmâ-i Hüsnâ Kitabı*, *Mansûr-nâme*, *Menâkıbnâme*, *Siyer Kitabı* ve *Tasavvufî* gibi eser incelemelerinin yapıldığı anlaşılmaktadır.

1.1.2.3. Teknik metin. Derlem kapsamında incelenen tezlerin 21 (%2,6)’inde ise *teknik metin* çevirisi ve incelemelerinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu metinlerin alt alanlarına göre dağılımı aşağıda Tablo 16’da görüldüğü gibidir.

Tablo 16. Teknik metin türleri

Metin türleri	f	%
Hukuk	6	28,6
Tıp	3	14,3
Bilim	2	9,5
Otomotiv	2	9,5
Dil Sınavı	1	4,8
Felsefe	1	4,8
Müzik	1	4,8
Politika	1	4,8
Resmi yazışma	1	4,8
Siyasi	1	4,8
Spor	1	4,8

Yönetim	1	4,8
Toplam	21	100

Teknik metin çeviri incelemeleri arasında en sıklıkla *Hukuk* (f=6), sonrasında sırasıyla; *Tıp* (f=3), *Bilim* (f=2), *Otomotiv* (f=2), *Dil Sınavı* (f=1), *Felsefe* (f=1), *Müzik* (f=1), *Politika* (f=1), *Resmi Yazışma* (f=1), *Siyasi* (f=1), *Spor* (f=1) ve *Yönetim* (f=1) konularının ele alındığı belirlenmiştir.

1.1.2.4. Bilimsel kitap. *Bilimsel kitap* incelemesi alt başlığı altında da 14 (%1,7) tezin gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu tezlere konu olan kitapların alanlarına göre dağılımı ise aşağıda Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Bilimsel kitapların alanlarına göre dağılımı

Bilim dalları	f	%
Felsefe	4	28,6
Astroloji	3	21,4
Astronomi	2	14,3
Akademik	1	7,1
Ansiklopedi	1	7,1
Coğrafya	1	7,1
Kimya	1	7,1
Tıp	1	7,1
Toplam	14	100

Tablo 17'de görüldüğü gibi birbirinden farklı bilimsel alanlarda özellikle Farsça ve Osmanlıca yazılan ve çoğu günümüz Türkçesine aktarılmış bilimsel eserlerin de tezlere konu olduğu görülmektedir. Bunlar arasında en sıklıkla da *Felsefe* (f=4), *Astroloji* (f=3) ve *Astronomi* (f=2) alanında yazılmış eserlerin çalışıldığı anlaşılmaktadır.

1.1.2.5. Sözlük. *Edebiyat dışı metin incelemeleri* kapsamında değerlendirilen 12 (%1,5) tezde ise çeşitli dil ve lehçelerde yazılmış sözlüklerin incelendiği görülmektedir (Tablo 18).

Tablo 18. Sözlükler

Sözlük türleri	f	%
Atasözleri	5	41,7
Yabancı dil	4	33,3
Atasözleri ve deyimler	2	16,7
İşaret dili	1	8,3
Toplam	12	100

Tablo 18 incelendiğinde, en sıklıkla *Atasözleri* (f=5), ardından sırasıyla *Yabancı Dil* (f=4), *Atasözü ve Deyimler* (f=1) ve *İşaret Dili* (f=1) sözlüklerinin incelendiği görülmektedir. Atasözleri sözlüklerinin 2 (iki)'si *Kazan-Tatar*, 1 (bir)'i *Uygur*, 1 (bir)'i *Özbek* ve 1 (bir) diğeri de *Çuvaş* atasözleri sözlüğü olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan, *Bedayi'ül-Lugat* (Çağatayca), *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lugati't-Türkiyye* (Kıpçakça), *Tuhfe-i Hüsamî* (Farsça-Türkçe) ve *Lugat-ı Aziziye* (Farsça-Arapça) gibi iki dilli

sözlüklerin de çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bütün bu sözlüklerin yanı sıra, Uygurca atasözleri ve deyimler sözlüğü ve Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşamış Ali Emîrî Efendi tarafından Osmanlıca yazılmış *Durûb-ı Emsâl-i Osmâniyye* isimli atasözü ve deyimler sözlüğünün de tezlerde ele alındığı bulgulanmıştır. Bu alt başlıkta son olarak ise Türk ve Alman işaret dillerine yönelik hazırlanmış bir işaret dili sözlüğünün çalışıldığı dikkat çekmektedir.

1.1.2.6. Resmi yazı. Derlemdeki 11 (%1,4) tezde de *resmi yazı* çevirileri konusunda çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Bu tezlerde çalışılan resmi yazı türlerinin dağılımı da aşağıda Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Resmi yazılar

Resmi yazı türleri	f	%
Adli Şikâyet Defteri	2	18,2
Kadı Sicili Defteri	2	18,2
Ahkâm Defteri	1	9,1
Kanunname	1	9,1
Yazılı Belge (ilam)	1	9,1
Müneccimbaşı Defteri	1	9,1
Nüfus Defteri	1	9,1
Rapor	1	9,1
Velayetname	1	9,1
Toplam	11	100

Resmi yazı çevirilerinin çalışıldığı tezlere, *Adli Şikâyet* ve *Kadı Sicili* defterlerinin 2 (iki)'şer kez, diğer *resmi yazı* türlerinin ise 1 (bir)'er kez konu edildiği görülmektedir. Sözü edilen *resmi yazılar*, içerikleri ve türleri bakımından şu şekilde sıralanabilir: *Adli Şikâyet* (f=2), Sivrihisar *Kadı Sicili* (f=2), Şâm-ı Şerif *Ahkâm* (f=1), 1093/1682 tarihli *Müneccimbaşı* (f=1) ve 1260 tarihli Kayseri Rum milleti *nüfus* (f=1) defterleri ile Manisa Kütüphanesi'nde bulunan *Kanunname* (f=1), Edirne kadısına ait *İ'lâmlar* (f=1), İngiliz Büyükelçisi Sir Gerard Lowther'in 1908 yılı Türkiye *Raporu* (f=1) ve Hamâmızcâde Hâfız-ı Mar'âşî *Velâyetnâme* (f=1). Diğer yandan, incelenen *resmi yazıların* neredeyse tamamının Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait olduğu ve dolayısıyla Osmanlıca yazıldığı anlaşılmaktadır.

1.1.2.7. Ders kitabı. Derlemdeki 9 (dokuz) tezde ise *ders kitabı* çevirilerinin incelendiği görülmektedir (Tablo 20).

Tablo 20. Ders kitapları

Yazar	Eser
MEB	Türkçe Ders Kitapları
Kutb	Husrev-ü Şirin
Cidalia Martins, Jean-Jacques Mabilat	Conversations Pratiques de L'Oral
Queneau	Exercices De Style
İbn-i Melek Muhammed bin Abdüllatif	Bahrü'l-Hikem
Emrullah Efendi	İlm-i Ahlâk
Münif Paşa	İlm-i Belâgat- La Rhétorique

Sa'di	Gülistan
Selim Sabit	Sarf-ı Osmani

Tablo 20'de görüldüğü üzere *ders kitapları* alt teması kapsamında ilk olarak günümüz ortaöğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan çeviri metinleri ve Kutb (1141-1209)'un *Husrev-ü Şirin* adlı Osmanlı dönemine ait ders kitabının çalışıldığı, ardından da 2 (iki) tezde Fransızca *Conversations pratiques de l'oral ve Exercices de style* (1947) adlı ders kitaplarının Türkçe çevirilerinin incelendiği anlaşılmaktadır. Diğer 5 (beş) tezde ise yine Osmanlı döneminde ders kitabı olarak kullanılan *Bahrü'l-Hikem, İlm-i Ahlâk, İlm-i Belâgat- La Rhétorique, Gülistan ve Sarf-ı Osmani* adlı eserlerin Türkçe çevirileri üzerine çalışıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bütün bu tezlerde incelenen ders kitaplarının, genelde dil ve içerik yönünden kapsamlı bir incelemeye tabi tutulduğu söylenebilir.

1.1.2.8. Biyografi. Biyografi alt teması altında da 9 (dokuz) çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu tezlerin 2 (iki)'sinde Suriye doğumlu keşiş Aziz Auxentios (...-MS. 473) ve Hoca Muhammed Şerif Büzürgvâr (...-1556 veya 1566) gibi önemli şahsiyetlerin hayatları, diğer 7 (yedi)'sinde ise birden fazla önemli şahsiyetin hayatını işleyen biyografilerin incelendiği anlaşılmaktadır. İncelenen biyografilerin de başta Arapça, Farsça, Osmanlıca, Süryanice, Uygurca ve İngilizce gibi birbirinden farklı dillerde yazıldığı görülmektedir.

1.1.2.9. Şarkı sözü. *Edebiyat dışı metin incelemeleri* başlığı altında incelenen tezlerin 9 (dokuz)'unda da *şarkı sözü* çevirilerinin ele alındığı belirlenmiştir (Tablo 21).

Tablo 21. Şarkı türleri

Şarkı türleri	f	%
Türk Musikisi	5	55,6
Halk Müziği	1	11,1
Tatar şarkıları	1	11,1
Türkü ve maniler	1	11,1
Animasyon şarkı sözleri	1	11,1
Toplam	9	100

Tablo 21 incelendiğinde, tezlere konu edilen şarkı sözlerinin genelde beste, bestekâr, güfte ve makam yönünden incelenen eski Türk müziği eserlerine ait olduğu görülmektedir. Bu kapsamda incelenen 5 (beş) Osmanlıca eser şunlardır: M. Emin (1845-1907)'in *Tarihçe-i Fenn-i*, Nasır Abdülbaki Dede (1756-1820)'nin *Tahririye, Tercüme-i Risâle-i Mûsikî* ve *İlm-i Edvâr-ı Mûsikî'si*, Ali Ufkî Bey (1610-1675)'in *Mecmû'a-i Sâz-ü Söz*, Kantemiroğlu (1673-1723)'nun *Kitâb-ı İlm'ül Mûsikî alâ vech'ül Hurûfat* ve 19. yüzyılda yazıldığı anlaşılan bir güfte mecmuası. Diğer yandan, Osmanlı'da ilk müzik eğitimi veren *Dârüelhan* kapsamında derlenip yayımlanan *Dârüelhan Nota Külliyyatı*, Tatar şarkıları (Yurt konulu uzun halk cırları, kısa halk cırları ve edebi cırlar), Türkü ve Maniler (N. İ. Aşmarin'in Çuvaşistan toprakları dışında; Kazan, Simbirsk ve Ufa vilayetlerinde yaşayan Çuvaşlardan derlediği 200 türkü) ve Walt Disney çizgi filmlerindeki şarkı sözlerinin de tezlerde konu edildiği anlaşılmaktadır.

1.1.2.10. Derleme metin. Bu başlık altında da 6 (altı) tezde *derleme metin* çevirilerinin çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmalarda birbirinden farklı kaynaklardan farklı dillerde yazılmış metinlerin derlendiği görülmektedir. Söz konusu derleme metinler şu şekilde sıralanabilir: *Hakikat* gazetesi (1878-1921) ve Osmanlıca 10 (on) kitaptan derlenen metinler, Uygurca hikâye ve şiirler, Horasan Türkçesinin

bir lehçesi olan Lagardan derlenmiş bir metin, Moldo Kılıç eserlerinden derlenen Kırgızca ve son olarak Yüksel Pazarkaya'nın Türkçe-Almanca/ Almanca-Türkçe çevirilerinden derlenen metinlerdir.

1.1.2.11. Gezi kitabı. Derlemdeki 3 (üç) tezde ise gezi kitabı çevirilerinin incelendiği görülmektedir. Bunlar; John Otis Barrows'un *Kapadokya'da at sırtında (On Horseback In Cappadocia)* (1884), Nâsiru'd-din Şâh'ın *Avrupa seyahatnâmesi* ile Evliya Çelebi'nin *Bursa seyahati* (1640)'dir.

1.1.2.12. Makale. Bu alt başlık altında, Virginia Woolf'un ilk kez Eylül 1929'da yayımlanan *Kendine Ait Bir Oda (A Room of One's Own)* başlıklı uzun İngilizce makalesi ile Nizâmî-yi Arûzî'nin Farsça *Çehâr Makâle* adlı çalışmasının 2 (iki) ayrı teze konu edildiği görülmektedir.

1.1.2.13. Bilmecce. *Edebiyat dışı metin incelemeleri* başlığı altında belirlenen diğer bir alt tema ise *Bilmecedir*. Bu alt tema kapsamında da *Erzurum Halk Bilmeceleri* ile *Türkmen Bilmecelerinin* incelendiği 2 (iki) tez belirlenmiştir.

1.1.2.14. Mektup. Derlem kapsamındaki tek 1 (bir) tezde George-Gennadios Scholarios'un 15. yüzyılda Mora'daki yönetici üst sınıfa gönderdiği mektupların incelendiği bulgulanmıştır.

1.1.2.15. Rüya tabirleri kitabı. *Edebiyat dışı metin incelemeleri* alt kategorisinin bu son alt başlığında ise Farsça yazılmış bir eser olan *Ta `bîrnâme-i Sultânî* (16. yy.) isimli rüya tabirleri kitabının çevirisinin incelendiği anlaşılmaktadır.

1.1.3. Yazar ve dil incelemeleri: Derlemdeki tezlerin tematik incelemesi doğrultusunda belirlenen ilk ana başlığın (*Kitap ve yazar incelemeleri*) bu üçüncü ve son alt başlığında ise farklı yazar ve dillerin inceleme konusu yapıldığı 11 çalışma belirlenmiştir (Tablo 22).

Tablo 22. Yazarlar ve diller

Yazar	f
Elif Şafak	1
Jane Austen	1
Jeanette Winterson	1
Jorge Luis Borges	1
Nurullah Ataç	1
Orhan Pamuk	1
Virginia Woolf	1
Dil	f
Horasan Türkçesi	1
Kırgızca	1
Kulca-Tarançı Ağzı	1
Yarkent Ağzı	1

Tablo 22 incelendiğinde, çeviri eserleri tezlere konu edilen Elif Şafak, eleştirmen, denemeci, yazar ve şair Nurullah Ataç ve Nobel Edebiyat Ödülü Orhan Pamuk gibi Türk yazarların yanı sıra, 19. ve 20. yüzyıl İngiliz romancıları Jane Austen (1775-1817) ve Jeanette Winterson (1959- -), Arjantinli öykü, deneme yazarı, şair ve çevirmen Jorge Luis Borges (1899-1986) ve İngiliz feminist, yazar, romancı ve eleştirmen

Virginia Woolf (1882-1941) olmak üzere toplam 7 (yedi) yazarın yazım biçimleri ve kitaplarının çevirilerinin incelendiği belirlenmiştir. Sözü edilen yazarların yanı sıra, tezlerde dil incelemelerinin de araştırma konusu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kategorilendirilen 4 (dört) tez arasında sadece *Kırgızca'nın dil olarak ele alındığı diğer 3 (üç) tezde ise Horasan Türkçesi, Kulca-Tarancı ve Yarkent ağızları* olmak üzere Türkçenin farklı lehçelerinin çeviri bağlamında incelemelerinin yapıldığı dikkat çekmektedir.

1.2. Disiplinlerarası çeviri incelemeleri

Bu ikinci ana tema kapsamında, tezlere konu edilen *disiplinlerarası çeviri çalışmalarının* hangi alt başlıklar etrafında gerçekleştirildiğine dair bulgular ele alınmıştır (Tablo 23).

Tablo 23. Disiplinlerarası çeviri incelemelerine dair alt temalar

Temalar	f	%
1. Eğitim-öğretim	94	43,7
2. Çeviri teknolojileri	45	20,9
3. Tarihsel incelemeler	27	12,6
4. Mesleki çeviri	27	12,6
5. Kültür aktarımı	22	10,2
Toplam	215	100

Tablo 23 incelendiğinde, derlemedeki *çeviri* konulu 215 lisansüstü çalışmanın birçok bilim dalıyla ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Bu bilim dalları arasında, ilk sırada 94 tezle *eğitim-öğretim* alanının geldiğini, bunu sırasıyla 45 tezle *teknoloji*, 27 'şer tezle *tarih ve mesleki çeviri* ve son olarak 22 tezle *kültür aktarımı* alanlarının izlediği görülmektedir.

1.2.1. Eğitim- öğretim: Yukarıda da belirtildiği gibi *disiplinlerarası çeviri çalışmaları* ana teması kapsamındaki tezlerin neredeyse yarıya yakınının (%44) *eğitim-öğretim* alanıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Söz konusu başlık altında çalışılan tezlere dair alt temalar ise aşağıdaki gibidir (Tablo 24).

Tablo 24. Tezlerde incelenen eğitim-öğretim alt temaları

Eğitim-öğretim alt temaları	f	%
Akademik çeviri eğitimi	44	46,8
Çevirinin dil öğretimindeki yeri	29	30,9
Çeviri dersleri	11	11,7
Sözlü çeviri eğitimi	3	3,2
Özel alan çeviri eğitimi	2	2,1
Ardıl çeviri eğitimi	1	1,1
Çeviri teknolojileri eğitimi	1	1,1
Dil içi çeviri	1	1,1
İşaret dili eğitimi	1	1,1
Teknik çeviri eğitimi	1	1,1
Toplam	94	100

Tablo 24'te görüldüğü üzere, söz konusu tezlerde en fazla *akademik çeviri eğitimi* (f=44) ve sonrasında *çevirinin dil öğretimindeki yerinin* (f=29) incelendiği görülmektedir. Devamında ise çeviri eğitimi sırasında önem arz eden *çeviri dersleri* (f=11) incelenerek, çeşitli müfredat önerilerinde bulunduğu belirlenmiştir. Son olarak tezlerin bazılarında *Çeviri* konulu daha özel incelemeler tercih ederek *sözlü çeviri* (f=3), *özel alan çevirisi* (f=2), *ardıl çeviri* (f=1), *çeviri teknolojileri* (f=1), *işaret dili* (f=1) ve *teknik çeviri* (f=1) eğitimi ve *dil içi çeviri* (f=1) alanlarında çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Sözü edilen bütün bu alt temalar arasında *dil içi çeviri* konusunda yapılan tek bir çalışmanın varlığı dikkat çekmektedir.

1.2.2. Çeviri teknolojileri: *Disiplinlerarası çeviri çalışmalarına* dair bu ikinci alt başlık kapsamında 45 tezin, bir başka ifadeyle derlemdeki tezlerin tamamının %5,5'i oranında tezin gerçekleştirildiği belirlenmiştir (Tablo 25).

Tablo 25. Çeviri teknolojileri alt temaları

Çeviri teknolojileri alt temaları	f	%
Makine çeviri sistemi incelemek	24	53,3
Makine çeviri sistemi geliştirmek	15	33,3
Hibrit çeviri sistemi geliştirmek	1	2,2
Hibrit çeviri sistemi incelemek	1	2,2
İnternet içeriği çeviri sistemi geliştirmek	1	2,2
Video oyunu yerelleştirmesi	1	2,2
Web oyun çevirisi incelemesi	1	2,2
Yerelleştirme	1	2,2
Toplam	45	100

Tablo 25 incelendiğinde, bu alt başlıktaki tezlerin yarısından biraz fazlasında (%53,3) daha önce geliştirilmiş olan *makine çeviri sistemlerinin* incelendiği ve 1/3 (%33,3)'ünde ise benzer şekilde farklı dillerde yine *makine çeviri sistemlerinin* geliştirildiği görülmektedir. Geriye kalan tezlerde sırasıyla; *hibrit* ve *internet destekli çeviri* çalışmalarının yapıldığı, *video oyunlarının yerelleştirildiği* ve *çevirilerinin* incelendiği görülmektedir.

Diğer yandan, bu alt başlık çerçevesinde gerçekleştirilen söz konusu tezler yakından incelendiğinde, aşağıda da görüldüğü gibi birbirinden farklı dünya dillerde makine çeviri sistemlerinin çalışıldığı anlaşılmaktadır (Tablo 26).

Tablo 26. Makine çeviri sistemlerinin çalışıldığı dilleri

Makine çeviri sistemlerinin çalışıldığı dilleri	f	%
İngilizce-Türkçe	10	22,2
Türkçe-İngilizce	6	13,3
Türkçe Konuşma Dili-Türk İşaret Dili	4	8,9
Almanca-Türkçe	2	4,4
Türkçe-Türkmence	2	4,4
Bulgarca-Türkçe	1	2,2
Edebi Metinler	1	2,2

Makine çeviri sistemlerinin çalışıldığı dilleri	f	%
Görüntü-Kelime	1	2,2
Kazakça-Türkçe	1	2,2
Kırgızca-Türkçe	1	2,2
Mesleki Metinler	1	2,2
Osmanlıca-Türkçe	1	2,2
Ses-Kelime	1	2,2
Tatarca-Türkçe	1	2,2
Tıp Terimleri	1	2,2
Türkçe-İspanyolca	1	2,2
Türkçe-Tatar (Kazan)	1	2,2
Türkçe-Kırım Tatarca	1	2,2
Türkmençe-Türkçe	1	2,2
Uygurca-Türkçe	1	2,2
Türkçe-Kırgızca	1	2,2
Belirtilmemiş	5	11,1
Toplam	45	100

Tablo 26'da görüldüğü üzere bu diller arasında en sıklıkla (f=16) *İngilizceden Türkçeye* ve *Türkçeden İngilizceye* çeviri sistemlerinin tezlere konu edildiği görülmektedir. Ardından 4(dört) çalışmada *Türkçe konuşma dilinden İşaret diline* çeviri sistemlerinin incelendiği anlaşılmaktadır. Son olarak *Almanca, Bulgarca, Türkmençe, Kazakça, Kırgızca, Osmanlıca, Tatarca* ve *Uygurca* gibi birbirinden farklı dillerden *Türkçeye* ve *Türkçeden* bu dillere çeviri yapabilen sistemler üzerine çalışıldığı belirlenmiştir. Söz konusu dillerin yanı sıra *göstergeler arası çeviri sistemlerinin* de tezlere konu olduğu görülmektedir. Bir çalışmada *görüntüden kelimeye*, bir diğerinde ise *sesten kelimeye* çeviri yapabilen sistemlerin işlendiği anlaşılmaktadır. Son olarak bu başlık altındaki 5 (beş) tezde ise incelenen çeviri sistemine dair dilin belirtilmeği görülmektedir.

1.2.3. Tarihsel incelemeler: Derlem kapsamında incelenen 814 tezin 27 (%3,3)'sinde ise *tarihsel incelemelerin* yapıldığı görülmektedir. Bu kategorideki tezlere ait alt temalar ise aşağıda Tablo 27'de verildiği gibidir.

Tablo 27. Tezlerde tarihsel süreci incelenen temalar

Dönem incelemesi	f	%
Cumhuriyet Dönemi	6	22,2
Yakın Tarih	5	18,6
Osmanlı Devleti Dönemi	3	11,1
Tanzimat Dönemi	1	3,7
20. yy.	1	3,7
Diğer	f	%
Çocuk edebiyatı	2	7,4
Teknik çeviri	2	7,4

Feminizm incelemesi	1	3,7
İlk çeviri Roman	1	3,7
Kur'an çevirisi	1	3,7
Kürtçe çeviriler	1	3,7
Rusça çeviriler	1	3,7
Tercüme Dergisi	1	3,7
Yayınları	1	3,7
Toplam	27	100

Tablo 27 yakından incelendiğinde, *tarihsel incelemelerin* 2 (iki) farklı başlık altında gerçekleştirildiği görülmektedir. İlkinde çevirinin tarihsel dönemlerdeki durumu incelenirken, ikincisinde ise çalışılan metin türü ya da konunun tarihsel süreç içerisindeki yerinin incelendiği belirlenmiştir. Çalışmalarda incelenen tarihsel dönemlerin *Cumhuriyet* (f=6), *Yakın Tarih* (f=5), *Osmanlı* (f=3), *Tanzimat* (f=1) ve *20. yy.* (f=1) olduğu anlaşılmaktadır. Diğer çalışmalarda ise *çocuk edebiyatı* (f=2), *teknik çeviri* (f=2), *feminizm* (f=1), *ilk çeviri roman* (f=1), *Kur'an çevirisi* (f=1), *Kürtçe* (f=1) ve *Rusça çeviriler* (f=1), *Tercüme Dergisi* (f=1) ve *yayınları* (f=1) gibi konuların tarihsel süreçteki değişim ve gelişimlerinin ele alındığı görülmektedir.

1.2.4. Mesleki çeviri: Araştırmanın derlemindeki 27 (%3,3) tezde de *mesleki çeviriye* dair çalışmaların ele alındığı belirlenmiştir. Bu bağlamda belirlenen alt temalar aşağıda Tablo 28'deki gibidir.

Tablo 28. Mesleki çeviriye dair temalar

Temalar	f	%
Çevirmen	15	55,6
Çeviri büroları	3	11,1
Tercüme Bürosu ve Tercüme Dergisi	2	7,4
Yayınları	2	7,4
Çeviri işletmeleri	1	3,7
Çeviri yayıncılığı	1	3,7
Çevirmen / yayınları	1	3,7
Çeviri piyasası	1	3,7
Çeviri politikaları	1	3,7
Toplam	27	100

Tablo 28'de görüldüğü üzere bu kategorideki çalışmalarda en sıklıkla (f= 15) *çevirmen* temasının konu edildiği anlaşılmaktadır. Sonrasında sırasıyla; *çeviri büroları* (f=3), *Tercüme Dergisi ve Bürosu* (f=2), *yayınları* (f=2), *çeviri işletmeleri* (f=1), *çeviri yayıncılığı* (f=1), *çevirmen/yayınları* (f=1), *çeviri piyasası* (f=1) ve *çeviri politikaları* (f=1) gibi incelemelerin az sayıda da olsa tezlerde çalışıldığı görülmektedir.

1.2.5. Kültür aktarımı: *Disiplinlerarası çeviri incelemeleri* ana temasına değin bu son alt başlık (*kültür aktarımı*) çerçevesinde 22 (%2,7) tezin gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu tezlere konu edilen alt temalar ise aşağıda Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Kültür aktarımına dair temalar

Temalar	f	%
Metinden metine	9	40,9
Mekân kurgulama	3	13,6
Romandan filme	2	9,1
Diliçi çeviri	1	4,5
Diziden diziye	1	4,5
Filmden romana	1	4,5
İstanbul üniversitesi	1	4,5
Kentsel dönüşüm	1	4,5
Reklam sloganları	1	4,5
Şarkı söyleme	1	4,5
Yemek yapma	1	4,5
Toplam	22	100

Tablo 29 yakından incelendiğinde, çeviri sürecinde, özellikle kaynak dilden hedef dile uzanan yolda kültürel öğelerin aktarımı sırasında nasıl bir yol izlendiğine dair birbirinden farklı konularda gerçekleştirilen çevirilerin de tezlere konu edildiği görülmektedir. Bu bağlamda en sık çalışılan temanın *metinden metine* (f=9) yapılan çevirilerde gerçekleşen kültür aktarımı incelemelerinin olduğu anlaşılmaktadır. Ardından sırasıyla *mekân kurgulama* (f=3) ve *romandan filme* (f=2) uyarlama gibi çeviri çalışmalarına dair kültür aktarımı incelemeleri gelmektedir. Son olarak ise *diziden diziye* (f=1), *filmden romana* (f=1), *dilici çeviri* (f=1), *İstanbul Üniversitesi* (f=1), *kentsel dönüşüm* (f=1), *reklam sloganları* (f=1), *şarkı söyleme* (f=1) ve *yemek yapma* (f=1) gibi yine birbirinden farklı konular üzerine gerçekleştirilen çeviri çalışmalarında da çeviride kültür aktarımı sürecinin ele alındığı görülmektedir.

1.3. Teorik çeviri incelemeleri

Tematik incelemeye dair ilk araştırma sorusu kapsamında belirlenen bu üçüncü alt başlığa ilişkin alt konular (temalar) aşağıda Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30. Teorik çevir incelemelere dair temalar

Temalar	f	%
Çeviri kuramları	9	16,4
Çeviri eleştirisi	7	12,7
Çeviribilim	7	12,7
Dilbilim	6	10,9
Çeviri etiği	3	5,5
Çeviri metotları	3	5,5
Gösterebilim	3	5,5
Çeviri sosyolojisi	3	5,5
Çeviri ideolojisi	2	3,6
Çeviride ikidillilik	2	3,6
Edimbilim	2	3,6

Feminist çeviri	2	3,6
Yorumbilim	2	3,6
Çeviri felsefesi	1	1,8
Çeviri stratejileri	1	1,8
Çeviride çokdillilik	1	1,8
Çeviride kültür	1	1,8
Toplam	55	100

Tablo 30'da görüldüğü üzere, *teorik çeviri incelemeleri* kapsamında 17 farklı konuda lisansüstü tez çalışmaları yapıldığı anlaşılmaktadır. Sözü edilen konular arasında 9 (dokuz) tez ile *çeviri kuramları* en sık çalışılan konu olarak ilk sırada yer almaktadır. Sonrasında sırasıyla; *Çeviri eleştirisi* (f=7), *Çeviribilim* (f=7), *Dilbilim* (f=6), *Çeviri etiği* (f=3), *Çeviri metotları* (f=3), *Göstergebilim* (f=3), *Çeviri sosyolojisi* (f=3), *Çeviri ideolojisi* (f=2), *Çeviride ikidillilik* (f=2), *Edimbilim* (f=2), *Feminist çeviri* (f=2), *Yorumbilim* (f=2), *Çeviri felsefesi* (f=1), *Çeviri stratejileri* (f=1), *Çeviride çokdillilik* (f=1) ve *Çeviride kültür* (f=1) konuların çalışıldığı görülmektedir.

1.4. Sözlü çeviri incelemeleri

İlk araştırma sorusu çerçevesinde belirlenen bu dördüncü ve son ana tema altında ise 17 (%2,1) tezin yazıldığı görülmektedir (Tablo 31).

Tablo 31. Sözlü çeviri incelemelerine dair alt alanlar

Alanlar	f	%
Andaç çeviri	5	29,4
Tercümanlar	5	29,4
Ardıl çeviri	4	23,5
Sözlü çeviri	2	11,8
Akademik çalışmaların konumu	1	5,9
Toplam	17	100

Tablo 31 yakından incelendiğinde, bu kategorideki 5 (beş) tezin *andaç çeviri* üzerine hazırlandığı ve özellikle *n-geri işleyen bellek eğitimi* konusunu ele aldığı görülmektedir. Ardından yine 5 (beş) tezde *toplum, sağlık ve konferans* gibi değişik meslek alanlarındaki çevirmen ve tercümanların incelendiği, 4 (dört) tezde *ardıl çeviri* kapsamında özellikle *zihin haritalarının* çalışıldığı, 2 (iki) tezde ise genel bağlamda *sözlü çeviri* konusunun işlendiği ve son olarak 1 (bir) tezde de 2008-2018 yılları arasında sözlü çeviri konusunda gerçekleştirilen makale, kitap ve lisansüstü tezler gibi *akademik çalışmaların* konu edildiği görülmektedir.

1.5. Diğer

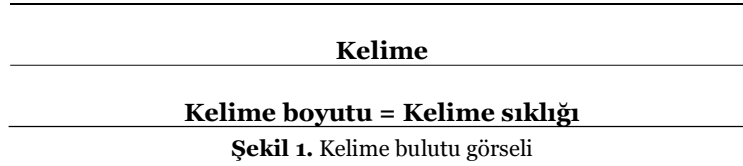
İlk tematik inceleme sorusu çerçevesinde belirlenen yukarıdaki 4 (dört) alt ana tema konularından herhangi birine dâhil edilemeyen 15 (%0,2) tez belirlenmiştir. Söz konusu tezlerde de genellikle çeviri konusunun farklı açılardan ele alındığı ve durum tespiti türünden incelemelerin yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu kategoriye dâhil edilen çalışmalarda konular şu şekilde sıralanabilir: Çocukların çeviri masal kitaplarını neye göre seçtikleri, çeviri kitaplardaki iletilerin ilkökul ikinci

kademe öğrencilerinin düzeyine uygun olup olmadığı, çeviri metinlerdeki konu sürekliliği ve yaratıcılık, çeviri edebiyatının Türk edebiyatındaki yeri, en çok satan çeviri kitaplar, otomatik çeviri yapan İnternet sitelerinin incelenmesi, çok boyutlu bir çeviri analiz modeli önerisi, çeviri eğitim modeli geliştirilmesi, ticari çeviri ve profesyonel çevirinin teorik bağlamda eleştirel bir analizi, kurumsal yönetimin Türkiye'ye gelişi ve dönüşümünün çeviri yaklaşımı aracılığıyla açıklanması, teknik çeviri sürecinde çevirmenin karşılaştığı terimsel sorunların incelenmesi ve son olarak çeviri eğitimi gören öğrencilerin çeviriye dair yeteneklerinin nasıl geliştirilebileceği gibi çalışmalar.

2. Anahtar kelimelerin ağırlıklı eğilimine göre tezlerin dağılımı

Tematik inceleme bağlamındaki ikinci araştırma sorusu kapsamında derlemdeki tezler için ağırlıklı olarak hangi anahtar kelimelerin kullanıldığını belirlemek için *kelime bulutu çözümleme* tekniği kullanılmıştır. Çözümleme kapsamında derlemi oluşturan 814 tezin yaklaşık $\frac{3}{4}$ (f=630)'ünde ortalama 3 (üç) ile 5 (beş) arasında anahtar kelime kullanıldığı belirlenirken, $\frac{1}{4}$ (f=184) ise herhangi bir anahtar kelime bilgisine ulaşamamıştır. *Kelime bulutu çözümleme* tekniğinin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla sözü edilen bu tezlerin her biri (anahtar kelime bilgisi içermeyen) için başlıklarından ve özetlerinden hareketle en az üçer anahtar kelime üretilmiştir. Böylelikle çalışmanın tematik incelemesi bağlamında tezlerdeki araştırma konularına değin ağırlıklı tematik (içerik/ konu) eğilimin belirlenmesi için sıklıkla kullanılan anahtar kelimelerin genel bileşimlerini ortaya koymak amacıyla *kelime bulutları* oluşturulmuştur.

Ramsden ve Bate (2008, s. 1)'e göre *kelime bulutu* tekniği; herhangi bir bağlamda sık kullanılan kelimelerin sıralanarak diğer kelimelere oranla daha büyük ve belirgin biçimde görsel (grafik ya da resim) olarak sunulmasıdır (Şekil 1).

Şekil 1. Kelime bulutu görseli

Diğer yandan, *kelime bulutu çözümleme* uygulaması neticesinde oluşan görseldeki kelimenin boyutu aynı zamanda o kelimenin kullanım sıklığını da ifade etmektedir. Dolayısıyla araştırmaları özetlemek için kullanılan tüm kelimeler, bir küme ya da kelime bulutu şeklinde düzenlenebilmekte ve istenildiği takdirde kelimeler yatay çizgiler, sütunlar veya bir başka şekil halinde de sunulabilmektedir. Bununla birlikte, Williams, Parkes ve Davies (2013, s. 45)'in de işaret ettiği gibi *kelime bulutu* tekniği, araştırma metinlerindeki temaların gözden geçirilmesini sağladığı gibi aynı zamanda verilerden elde edilen ana temaları da göstermeye yaramaktadır. *Kelime bulutunun* çeşitli kaynaklarda; *Sözcük Bulutu* (Word Cloud), *Metin Bulutu* (Text Cloud) (Lamantie, 2007), ya da *Etiket Bulutu* (Tag Cloud) (Savaşan, 2011) isimleriyle de ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca son yıllarda kelime bulutu tekniğinin araştırmalarda sıklıkla kullanılmasıyla birlikte çeşitli şekillerde kelime bulutu tasarlayan çok sayıda çevrimiçi (web sitesi) yazılımın ortaya çıktığı görülmektedir: *Wordart* (<https://wordart.com/>), *Wordclouds* (<https://www.wordclouds.com/>), *Worditout* (<https://worditout.com/>), *Tagcrowd* (<https://tagcrowd.com/>), *ABCYA* (https://www.abcya.com/games/word_clouds) vb.

Bu bağlamda, çalışma kapsamında incelenen tezlerin anahtar kelimelerinden hareketle *kelime bulutu* oluşturularak sıklık incelemeleri yapılmıştır. Anahtar kelimeleri çözüme (analize) uygun hale getirmek için bazı değişiklikler yapılmıştır. Şöyle ki öncelikle derlenen anahtar kelimelerin tümü büyük harflere

dönüştürülmüş, sonrasında anahtar kelimelerin arasında sıkça geçen ve analize katkı sağlamayacağı düşünülen bağlaçlar, edatlar vb. kelimeler çıkartılmış ve noktalama işaretleri kaldırılmıştır. Son aşamada ise derlenen kelimeler yukarıda sözü edilen yazılımlardan biri olan *Wordart* programına aktarılmış ve tek bir kelime bulutu oluşturularak yorumlanmıştır (Resim 1). Diğer yandan, çözümleme aşamasında orijinal verilerden daha doğru sonuçlar elde edileceği düşüncesinden hareketle anahtar kelimeler (veriler) Türkçeye çevrilmeyerek yazıldığı dil ya da dillerdeki halleriyle değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, Resim 1’de de görüldüğü üzere oluşturulan kelime bulutunda tezlerin yazıldığı dillerdeki (*Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca, Kürtçe, Kırgızca ve Rusça*) anahtar kelimeler kullanılmıştır.

Resim 1. Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin bulutu

Resim 1’de oluşturulan *kelime bulutu* incelendiğinde 371 sıklıkla tekrar edilen *Çeviri* kelimesi ilk sırada gelirken, onu 47 tekrarlarla *Dil* kelimesi ve 46 tekrarlarla ise *Translation* kelimesi takip etmektedir. Bunların yanı sıra, *Edebiyat, Türkçe, Eğitim ve Çeviribilim* kelimelerinin de tezlerde sıklıkla tekrar eden kelimeler arasında olduğu görülmektedir.

Tartışma

Her iki araştırma sorusu kapsamında elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Türkiye’de geçtiğimiz 35 yıl (1985-2020) boyunca üniversitelerde lisansüstü düzeyde hazırlanan *çeviri* konulu tezlerin dört ana başlık altında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Sözü edilen temalar (konular) en fazla çalışılardan en

azına doğru şu şekilde sıralanabilir: *kitap ve yazar incelemeleri*, *disiplinlerarası çeviri çalışmaları incelemeleri*, *teorik çeviri incelemeleri* ve *sözlü çeviri incelemeleri*. Dolayısıyla çeviri konulu tezlerin dar bir tema alanına sıkıştığı söylenebilir.

Bu temalar içerisinde *kitap ve yazar incelemelerinin* en sıklıkla araştırmalara konu edildiği görülmektedir. Özellikle *kitap incelemesi* teması altında sınıflandırılan tezlerin *edebi metin incelemeleri* ve *edebiyat dışı metin incelemeleri* olmak üzere iki alt başlıkta ele alındığı görülmektedir. *Edebi metin incelemeleri* kapsamında da birbirinden farklı çok sayıda edebi türün çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Sözü edilen bu edebi türler arasında sayıca en sık çalışılan edebi türün de *şiiir* (Boz, 1996; Canki, 2013; Soyer, 2018; Âşık, 2019) olduğu dikkat çekmektedir. Açık Önkaş (2009, s. 2)'ın da vurguladığı gibi şiiirler, duygularla sesleri satırlarda birleştiren etkileyici ürünlerdir. Öyle ki şiiirin Türk edebiyatının da yapı taşlarından biri olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda derlemdeki tezlerin büyük çoğunluğunun *Klasik Türk Edebiyatına* ait olduğu beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Klasik Türk Edebiyatı, kültür ve medeniyet tarihimizin önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Dolayısıyla geniş bir inceleme alanı olarak çeviri konulu tezlerde ele alınması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir. Böylelikle bütün bu eserlerin aynı zamanda birer kültür taşıyıcısı olarak kabul edilip, anlaşılır bir şekilde de gelecek nesillere aktarılması için günümüz Türkçesine çevrildiği görülmektedir.

Tezlere sıklıkla konu edilen bir diğer edebi türün ise *roman* olduğu belirlenmiştir (Pazarhoğlu, 2015; Karabayır, 2016; Aris, 2018). Söz konusu çalışmalarda ele alınan romanların, çoğunlukla yazdıkları dönemler göz önünde bulundurularak incelendiği anlaşılmaktadır. Yazarlarının hayatları ve edebi anlayışları hakkında bilgilerin de verildiği çalışmalarda, eserlerinin öncelikle eski yazıdan (Osmanlıca, Farsça ve Arapça vb.) transkripsiyon harfleriyle Latin alfabesine aktarıldığı ve sonrasında da hedef dile (Türkçe) çevrildiği görülmektedir. Ayrıca tezlerin ekinde de mutlaka bu metinlerin tıpkıbasımları verilmektedir. Diğer yandan, derlem kapsamında *roman* teması altında kategorilendirilen tezlerde yerli ve yabancı yazarlar tarafından kaleme alınan çok sayıda klasik ve tanınan (popüler) eserlerin de incelendiği bulgulanmıştır. Söz edilen romanlar arasında Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* (1998) adlı eserinin birden çok çalışmaya konu edildiği görülmektedir. Orhan Pamuk'un dünya çapında tanınan bir yazar olması ve adı geçen romanın farklı birçok dile çevrilmesi sebebiyle çok sayıda araştırmaya konu edilmesi beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Edebi metin incelemeleri kategorisindeki *hikâye* teması altında birbirinden farklı çok sayıda yabancı yazarlıkların hikâyeleri araştırma konusu edilse (Yılmaz, 2009; Tekten, 2019; Sarışık, 2020) de az sayıda olmakla birlikte Türk yazarlara ait öykülerin (Yaşar, 2004) de incelendiği görülmektedir. Hiç kuşku yok ki her toplum kendi kültürü, tarihi ve edebiyatını önceler. Ancak bu tür bir önceleme, hiçbir zaman evrensel kültür ve edebiyatın varlığını yadsıyamaz. Böylelikle yabancı yazarlara ait eserlerin (öykülerin) tezlere daha fazla konu edilmesi doğal karşılanabilir.

Bu ana kategorinin *sürelî yayın* incelemeleri alt başlığında ise çok sayıda eski tarihli edebi dergi ve gazetenin incelendiği sonucuna varılmıştır. İncelenen dergiler arasında hala yayımlanmakta olan *Cosmopolitan* dergisi (Cihan, 2011) hariç, diğer dergilerin (Barutcu, 2010; Özdilek, 2013; Tapan, 2018) ise eski tarihli olduğu görülmektedir. Mutlu ve Tosun (2019, s. 45)'un da belirttiği gibi Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden başlayarak Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar uzanan zaman dilimi içerisinde edebiyat ve çeviri konularına atfedilen önem ve değer herkes tarafından bilinmektedir. Öyle ki sürelî yayınların ait oldukları dönemin bütün özelliklerini tüm yalınlığıyla yansıtmaya potansiyeline sahip olmaları sebebiyle edebiyat çalışmalarının da önemli bir ayağını teşkil ettikleri söylenebilir.

Böylelikle, bu tür yayınların çeviri konulu tezler kapasımında ele alınması da olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Çocuk kitapları edebi bir tür olarak roman ve hikayeler benzer özellikler göstermesine karşın eğlenceli, çocukların dil düzeylerine uygun, ilgi çekici ve merak uyandıran eserler oldukları için tezlerde çalışılan temalarda bir alt alan olarak değerlendirilmiştir. Bu kitaplar, içerdikleri kültürel öğeler, değerler eğitimi ve eğitici iletileri sayesinde aynı zamanda bir tür “eğitim” aracı olarak da kullanılabilirler. Böylelikle, toplumun geleceği olarak görülen çocukların, duygu ve düşünce dünyalarının gelişiminde önemli bir rolü olan çeviri çocuk edebiyatının akademisyenler tarafından araştırmaya değer bulunduğu anlaşılmaktadır.

Destanların ise bir ulusu ulus yapan yerel kaynaklarından biri olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla sözlü Türk kültürü geleneğinin (Elcan ve Ulu, 2017, s.2) en önemli türü olan destanların da çeviri yoluyla günümüze taşındığı ve böylelikle lisansüstü tez çalışmalarına da konu edildiği (Öztürk, 2001; Toktaş, 2006; Kaya, 2011) görülmektedir.

Masallara gelince, insanoğlunun her yaşta masal dünyasında yaratılan karakterlerden ve olaylardan etkilendiği bilinmektedir. Öyle ki hemen herkes şüphesiz masal dinleyerek büyümüştür. Günümüzde kendi kültürümüze ait olduğu kadar çeviri masallar da bulunmaktadır. Çeviri masallarda genellikle kaynak kültürden hedef kültüre doğru bir aktarım söz konusu olduğundan çeviribilim alanındaki araştırmacıların da ilgi odağı olduğu söylenebilir (Demirci, 2012; Genç, 2019). Diğer yandan, masallar bugünün dünyasında da yeni nesillerin ilk eğitim araçlarından biri olarak kabul görmekte ve aynı zamanda yabancı dil öğretim sürecinde de kültürel içerikleri nedeniyle sıklıkla başvurulan kaynaklar arasında yer almaktadırlar. Bu durumda, masalların çeviri araştırmacıları tarafından ilgi gören bir tür olması da doğal karşılanabilir.

Tiyatro tarihinin, insanoğlunun tarihi kadar eski olduğu düşünülmektedir. İnsanoğlunun doğa olaylarını ve yaşadıklarını mağara duvarlarına resmetmeleriyle başlayan bu canlandırma oyunu evrilerek günümüze kadar gelmiştir. Tiyatronun Türk tarihine ilk girişi *Tanzimat Dönemi*'ne denk gelmekle birlikte bu dönemde özgün eserler yerine daha çok çeviri eserler tercih edildiği görülmektedir (Şener, 1998, s. 25). Tiyatro metinlerinin çevirilerinde beklenen sadece kavramların (kelimelerin) hedef dile aktarılması değildir, aynı zamanda oyunun kaynak kültürde yarattığı etkiyi hedef kültürde de yaratmaktır. Böylelikle, tiyatro metinlerinin kendine has bir dilinin olması sebebiyle araştırmacılar tarafından çalışmaya değer bulunduğu söylenebilir (Maral, 2010; Kuleli, 2016).

Araştırma kapsamında incelenen tezlerde *dizi* ve *filmlerde* yapılan çevirilerin de incelendiği görülmektedir. Derlemdeki tezler arasında sadece tek bir Türk filminin (*Babam ve Oğlum*-2005) Almancaya çevirisinin incelendiği dikkat çekmektedir. Tiyatro metin çevirilerinde olduğu gibi dizi ve film çevirilerinde de salt bir yüzeysel bir metin çevirisinin değil aynı zamanda izleyiciyi etkileyen kültürel bir aktarımın da söz konusu olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Ageli (2014, s. 414)'nin de belirttiği gibi dizi ve film çevirilerinde, çevirmenlerin dilbilimsel bilgilerinin yanı sıra her iki dilin kültürüne de hâkim olmaları gerekmektedir. Böylece, dizi ve film çevirilerinin kendilerine özgü dilsel özellikleri nedeniyle çeviri alanında incelemeye değer metinler olduğu anlaşılmaktadır.

Çizgi roman, diğer yazım türlerinden farklı olarak resim ile yazının birleşiminden oluşan çok yönlü iletişime sahip bir yazım türüdür. Bu bağlamda çizgi roman, yazıyı resimlerle birleştirip yeni bir boyuta taşıyarak insanlara kitap sevgisi aşılama ve okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik hazırlanmış

kaynaklar olarak da düşünölmektedirler (Karagöz, 2018, s.639). Araştırma kapsamında incelenen tezler arasında az sayıda da olsa bu yazım türüne dair çeviri çalışmalarının olduğu da görölmektedir (Görgöler, 2016; Kireççi, 2018).

Edebi metin incelemelerine koşut olarak *edebiyat dışı metin incelemeleri* kapsamında da lisansüstü tezlerde çalışılan çok sayıda alt tema belirlenmiştir. Sözü edilen bu alt temalardan tezlerde en sık çalışılan temanın *tarih* olduğu dikkat çekmektedir. Öyle ki şimdiye kadar herhangi bir çağdaş dile çevrilmemiş birçok tarih kitabının çevirilerinin yapıldığı görölmektedir (Ainiding, 2015; Burhani, 2020). Böylelikle, bu tür kitapların günümüzde daha çok okuyucuya ulaştırılmasının hedeflendiği söylenebilir.

Diğer yandan bu kategoride, ilk çağlarda farklı uluslar arasında yayılmasıyla birlikte çeviriyi adeta bir zorunluluk haline getiren *dini metin* çevirilerinin de günümüzde hala pek çok çalışmaya konu edildiği anlaşılmaktadır. Böylelikle araştırma kapsamında incelenen tezler arasında da birçok dini metin çevirisine dair çalışmaların yer aldığı belirlenmiştir (Kaleli, 2014; Avşar, 2019).

Bilim ve teknoloji alanında hızlı yaşanan gelişmelere koşut olarak *teknik çeviri* konusunun da küresel piyasanın talep ve gereksinimlerini karşılamada öncü bir rol oynadığı bilinmektedir. Ayrıca bu çeviri türünün, her alanın kendine has bir terminolojisinin olması sebebiyle oldukça kapsamlı ve aynı zamanda çevirmenleri de zorlayan bir tür olduğu söylenebilir. Derlemdeki tezlerde birbirinden farklı alanlarda gerçekteşirilen *teknik çevirilerinin* de inceleme konusu edildiği görölmektedir (Aksöz, 2005; Öner, 2013). Bu çalışmalar arasında en fazla *hukuk* alanında yapılan çevirilerin incelendiği dikkat çekmektedir. şüphesiz ki her alan kendi içerisinde önemlidir ancak *hukuk* olgusu ve sisteminin insan varlığı ve toplum düzeni için hayati derecede önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Çöltü (1999)'nün de işaret ettiği gibi günümüzde hukuk metinlerinde en fazla görölen çeviri sorunlarından birinin öncelikle sonsuz uzunluktaki isim bileşenleri olduğudur. Bu tür kelimeleri bölerek çevirmek yerine uzmanlık dilindeki karşılıklarını vermek oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra, bu tür metinlerde yer alan kimi kısaltmaların çevirileri de ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Hatta bazı kelimelerin aktarımı neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Bununla birlikte, hukuk çevirilerindeki olası kimi yanlışların kişisel hak kayıplarına neden olduğu da bilinmektedir. Özellikle bu türden zorlukların derlemdeki *teknik çeviri* alt başlığında sınıflandırılan tezlerde çalışılması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda sözü edilen *tarih kitaplarında* olduğu gibi *bilimsel kitaplar* alt temasında da şimdiye kadar herhangi bir çağdaş dile çevrilmemiş birçok eserin incelendiği hatta doğrudan çevirilerinin yapıldığı görölmektedir. Bu kapsamda *felsefe* (Tezel, 2019), *astroloji* (Kıran, 2011), *astronomi* (Akyavaş, 2019), *akademik* (Devoldere, 2008), *ansiklopedi* (Koç Konusever, 2018), *coğrafya* (Sarıp, 2018), *kimya* (Gür, 2016), ve *tıp* (Özdemir, 2018) olmak üzere birçok alanda yazılan bilimsel kitabın ele alındığı görölmektedir. Böylelikle, söz konusu çalışmalar neticesinde eski dilde yazılmış çok sayıda bilimsel eserin modern dillere çevrilerek daha çok kişinin bu çalışmalardan faydalanması sağlanarak bir nevi bilim dünyasına katkıda bulunulduğu söylenebilir.

Bununla birlikte derlem kapsamındaki tezler arasında Osmanlı Devleti'ne ait *resmi yazışmalar* üzerine çeviri incelemelerinin de yapıldığı görölmektedir (Türk, 2019). Bu tür yazışmaların tezlere konu edilmesindeki öncelikli amacın, Osmanlı Devleti'nin sosyal, siyasi, ekonomik ve askeri yapısı hakkında bilgi edinmek olduğu söylenebilir.

Diğer yandan, günümüzde konuşulan dillerden herhangi birine henüz çevrilmemiş *ders kitaplarının* da tezlerde çalışıldığı anlaşılmaktadır (Salman, 2008; Taydaş, 2011). Böylelikle, söz konusu ders kitaplarının güncel eğitimde kullanılmalarının amaçlandığı söylenebilir. Ders kitaplarının yanı sıra tezlerde *sözlük çevirilerinin* (Arslan, 2016; Şeker 2016) yapıldığı görülmektedir. Bütün bunların yanı sıra, az sayıda da olsa *biyografi* (Tanrıyar, 2007; Camgöz, 2016), *şarkı sözü* (Erim, 2019), *derleme metin* (Yağmur, 2013), *gezi kitabı* (İşimtekin, 2005), *makale* (Faklı, 1995; Eren, 2012), *bilmece* (Bada, 1999; Dalaslan, 2015), *mektup* (Kartal, 2013), *rüya tabirleri* (Yaman, 2013) ve *deneme* (Takanay, 2005) çevirilerinin de incelendiği görülmektedir. Öyle ki, sözü edilen yazım türlerinin *çeviri* konulu tezler arasında sıkça yer edemediği söylenebilir.

Araştırmanın ilk ana temasının son alt başlığı olarak belirlenen *yazar ve dil incelemeleri* başlığı altında çalışılan 7 (yedi) yazardan 3 (üç)'ünün Türk, 4 (dört)'ünün ise yabancı uyruklu olduğu belirlenmiştir. Bu yazarların da eserleri en fazla Türkçeye ve başka dillere çevrilen yazarlar olduğu görülmektedir.

Sınıflandırmada ikinci ana tema olarak belirlenen *disiplinlerarası çeviri incelemeleri* başlığının, derlemdeki tezlerde birbirinden farklı birçok bilim dalıyla ilintili olarak çalışılan bir tema olduğu söylenebilir. Öyle ki bu bağlamda en fazla tez üretilen alt temanın *eğitim-öğretim* olduğu görülmektedir. Çeviri tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu göz önünde bulundurulduğunda 20. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar bu işi meslek edinen insanların aslında doğrudan herhangi bir çevirmenlik eğitimine tabi tutulmadığı bilinmektedir. Ancak günümüzde çevirinin artık bir bilim dalı olarak görülmesi, beraberinde çeviri işiyle uğraşan kişilerin de akademik eğitim almalarını bir anlamda zorunlu kılmıştır. Böylelikle, sözü edilen bu alt tema başlığı altında *akademik çeviri* konusunda pek çok tezin çalışılması da doğal bir sonuç olarak düşünülebilir. Çevirinin yabancı dil öğretimindeki yeri söz konusu olduğunda ise, Orta Çağ'dan beri *geleneksel yöntem* ya da *gramer-çeviri yöntemi* olarak bilinen yaklaşımın bu sürecin ayrılmaz bir parçası olduğu bilinmektedir (Memiş ve Erdem, 2013, s. 300). Öyle ki bugün bile dünyada pek çok üniversitenin dil öğretim, edebiyat ve çeviri programlarında her daim çeviri dersleri önemli bir işleve sahiptir ve her ne kadar dil öğretimindeki çağdaş yaklaşım ve yöntemler bunun aksini iddia etseler de söz konusu yaklaşım varlığını sürdürmeye devam edecektir (Ergun, 2004, s.143). Böylelikle, derlemdeki çok sayıda tezde dil öğretiminde çevirinin yeri ve öneminin sorgulandığı görülmektedir. Diğer yandan Türkiye'deki *çeviri* konusunda yapılan ilk tezin de bu alanda olması dikkat çeken bir durumdur (Kurultay, 1985).

İçerisinde bulunduğumuz çağın bir *teknoloji çağı* olarak adlandırılması göz önünde bulundurulduğunda *çeviri teknolojileri* alt temasıyla yapılan araştırmaların çok sayıda olması öngörülmekteydi. Ancak bu kapsamda varılan sonuç tam aksini göstermektedir. Özellikle 2000'li yıllardan başlayarak teknolojik gelişmelerin insanların günlük hayatında yer etmesiyle birlikte bu alanda çok az sayıda da olsa bir takım çeviri araştırmalarının yapıldığı görülmektedir. Buna rağmen, söz konusu alanın sonradan çok da ilgi görmediği anlaşılmaktadır. Teknolojinin gelişmesi, insan hayatını etkilediği gibi birçok meslek dalını da etkilemiştir ki bunlardan biri de çevirmenliktir. Şöyle ki Ersoy ve Balkul (2012, s. 297)'un da belirttiği gibi çevirmenlik mesleği, bu alanda makineleşmenin her geçen gün hızla çoğalmasıyla birlikte olumlu ya da olumsuz kendi payına düşeni almaktadır. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki teknoloji her ne kadar gelişirse gelişsin tamamen insanın yerini alması pek de mümkün gözükmemektedir. En sistemli bilgisayar yazılımı bile çevirmenlere alternatif olamamaktadır. Söz konusu durum, alanda yapılan tezlerin sayı ve yıllara göre dağılımına bakıldığında da açıkça görülmektedir. Yine de bilgisayar destekli çeviriye ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Öyle ki bu sistemler bir yandan çevirinin maliyetini azalttığı gibi diğer yandan da çevirmenlere yardımcı olarak çevirmenin yükünü hafifletebilmektedir. Birçok alanda yabancı kaynaklardaki yeni bilgilere ihtiyaç duyulmasına rağmen her insanın yabancı dilde yetkinliği

olmadığı için çeviri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak adına insanlar günümüzde İnternet bağlantılı bilgisayar, tablet ve akıllı telefonlar kullanarak bilgisayar destekli çeviriler yapmaktadırlar. Böylelikle söz konusu bilgilere daha hızlı, kolay ve ucuz bir şekilde ulaştıkları görülmektedir. Görme ve duyma engelli insanların da bu tür teknolojilerden faydalanmaları için geliştirilen bilgisayar sistemlerinin de olduğu bilinmektedir. Hatta söz konusu sistemlerin derlemedeki az sayıda tezde de çalışıldığı anlaşılmaktadır (Duygulu Şahin, 2003; Köprü, 2008; Vişne, 2019).

Diğer yandan, *tarihsel incelemeler* bağlamında az sayıda tezde çeviri tarihinin çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamdaki çeviri çalışmalarının tarihsel dönemlere göre gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Sözü edilen dönemler içerisinde ise en fazla çalışılan dönemin *Cumhuriyet dönemi* olduğu anlaşılmaktadır (Çavuşoğlu, 2016; Sert, 2016). Bu dönemin, özellikle çevirinin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemsenmeye başladığı ve devletin bir kültür politikası olarak bu alanda önemli adımlar attığı bir dönem olarak incelenmeye değer görüldüğü anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamındaki tezlerde *kültür aktarımı* bağlamında da çeviri konul çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Bu başlıkta yazılı ve sözlü çeviri türünde yapılan kültürel incelemelerin yanı sıra farklı disiplinlerin uygulama alanlarının da çeviri bağlamında değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Örneğin; *mimari* alanda uygulanan *göç belleği* ve *kentsel dönüşümün*, çeviri bağlamında da ele alındığı dikkat çekmektedir. Göç deneyimi; göçmenin iki farklı yer arasında deneyimlediği hareket ile birlikte kendi yerini aradığı ve hiçbir zaman sonlanmayan bir süreç olduğu bilinmektedir. Böylelikle belleğinde taşıdığı mekanlar eşzamanlı olarak sürekli yeniden kurgulanmakta ve üretilmektedir. Bu üretim de bir çeviri türü olarak değerlendirilmektedir. Öyle ki söz konusu bellek bir kentsel dönüşüm aracı olarak ele alınırken (Mekdjian, 2017, s. 42), çeviri bakış açısıyla mekanların da incelenebileceğini göstermektedir (Okumuş, 2017). Diğer yandan, farklı türlerin birbirine uyarlanması da bir tür çeviri etkinliği olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; bir romanın filme uyarlanması ya da tam tersi bir durum da bir tür çeviri etkinli olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra Darülfünunun İstanbul Üniversitesine (Erdoğan Yılmaz, 2020) dönüşmesi sırasında yaşanan isim ve eğitim sistemi değişikliği, bir ülkeye ait reklam sloganlarının (Güvenç, 2018) başka bir ülkeye uyarlanması, bir şarkının (Copçuoğlu, 2019) farklı kişiler tarafından söylenmesi ve bir kültüre ait yemeğin (Beyaz, 2017) başka kültürlerde yaşayan insanlar tarafından yapılması da çeviride *kültür aktarımı* bağlamında çalışılan ilgi çekici alt temalar arasında bulunmaktadır.

Mesleki çeviriye dair çalışılan tezlerde en fazla incelenen alt temanın ise çevirmenlik olduğu görülmektedir. Çevirmenlik mesleği ile ilgili 2013 yılı ocak ayında ülkemizde *Ulusal Meslek Standartlarının Mesleki Yeterlilik Kurumu* tarafından (MYK, 2013) yayımlanmasına rağmen bu uğraşın kimi kaynaklara (Korkmaz, 2016, s. 36) göre *yeniden çeviri* olarak nitelendirilmesi dolayısıyla belirlenen standartların uygulanmasında birtakım zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu yaratıcılık sebebiyle *çevirmenliğin* de akademik çalışmalara araştırma konusu olduğu görülmektedir. Böylelikle *çevirmenin kimliği, niteliği, kaynak kültür ve yazarla olan ilişkisi çeviri faaliyetlerini ne denli etkilemektedir?* sorunsalı da çalışmalarda ele alınan ortak noktalardan biri olarak değerlendirilebilir.

Üçüncü ana tema olarak belirlenen *teorik çeviri incelemeleri* kapsamında da genel olarak *çeviribilim* ve onunla iç içe olan diğer bilim alanlarına değin kuramsal çerçevede ele alınan çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda en fazla incelenen alt temanın *çeviri kuramları* olduğu görülmektedir. Çeviri kuramlarının, çeviri olgusunun bilimselleşme sürecindeki temel taşlarından birisi olması nedeniyle söz konusu durum olağan olarak değerlendirilebilir (Özcan, 2019, s. 588). Bu süreçte gündeme gelen diğer bir olgu ise çeviri eleştirisidir (Yücel, 2007, s. 40). Böylelikle bu kapsamda ikinci

alt tema olarak en sık çalışılan temanın da *çeviri eleştirisi* üzerine olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, genel bağlamda ele alınan *çeviribilim* çalışmalarının da *çeviri eleştirisi* kadar çalışıldığı altını çizmek gerekir. Bu kategoride değerlendirilen tezlerin tamamında incelenen *çeviri* teorileri, bir problemin kuramsal ya da kavramsal çerçevesini oluşturduklarından dolayı önem arz etmektedirler. Öyle ki her iki çerçeve sayesinde *çevirin* artık özerk (otonom) bir bilim dalı olduğundan bahsedilebilmektedir. Bununla birlikte, *çevirin* daha ziyade uygulamalı bir alan olarak görülmesi nedeniyle söz konusu kavramlarla ilgili çok az sayıda lisansüstü çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir.

Öte yandan, *çeviri türleri* söz konusu olduğu zaman birçok farklı alandan bahsetmek olasıdır. Ancak genel anlamda *çeviri*, yazılı ve sözlü *çeviri* olmak üzere iki ayrı kategoride değerlendirilmektedir. Derlemdeki tezlerin yaklaşık 2/3'ünün *yazılı çeviri* incelemeleri üzerine gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulduğunda *sözlü çeviri* çalışmalarına çok az sayıda, hatta yok denecek oranda (%2) yer verildiği gözlenmektedir. *Sözlü çeviri* ana teması altında en fazla çalışılan konunun *andaş çeviri* olduğu anlaşılmaktadır. Doğan (2012, s. 114)'ın da belirttiği gibi sözlü *çeviri türleri* içerisinde *andaş çevirin*, uygulanabilirliği bakımından en zor tür olması sebebiyle araştırılmaya değer görüldüğü söylenebilir. Diğer yandan, bu kategoride *andaş çeviri* türüne koşut olarak işlenen bir diğer alt tema ise *tercümanlar*dır. Uygulamasının bir hayli zor olduğu vurgulanan *andaş çeviri* ve diğer sözlü *çeviri türlerinin* uygulayıcıları olarak *tercümanların* da araştırmalara konu edilmesi öngörülebilir bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, alanyazında Türkiye'deki sözlü *çeviri türleri* üzerine yapılan akademik çalışmaların Çalık (2019) tarafından bir yüksek lisans tezi çerçevesinde bibliyometrik incelemesinin gerçekleştirildiği bilinmektedir.

İlk araştırma sorusu kapsamında kategorize edilemeyen ve *diğer* başlığı altında incelenen tezlerde (f=15) ise *çeviri* bağlamında birbirinden farklı araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu alt kategoride öncelikle daha çok durum belirleme amaçlı araştırmaların yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak araştırma modeli bakımından dar bir alana sıkıştığı görülen *çeviri* konulu lisansüstü çalışmaların böylelikle az da olsa çeşitlendiği/ zenginleştiği söylenebilir. Örneğin; çocukların kitap tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi (Köklücan, 2019), MEB onaylı 100 temel eser arasında yer alan *çeviri kitapların* çocukların düzeyine uygunluğunun araştırılması (Yurtseven, 2011), 2000-2005 yılları arasında en fazla ilgi gören *çeviri kitaplarının* incelenmesi (Ertan, 2007), teknik metin *çevirilerinde* karşılaşılan sorunların ele alınması (Şık, 2019), *çeviri çözümleme model önerisi* (Kocabıyık, 2020) gibi çalışmaların yapılması yoluyla *çeviri* alanında alışlagelmiş lisansüstü tez konularının dışına çıkılarak alanyazına farklı bir açıdan katkı sağlandığı görülmektedir.

Tezlerdeki anahtar kelimelerin kullanılma sıklığında hareketle gerçekleştirilen *kelime bulutu* çözümlemesinde ise en sıklıkla kullanılan kelimelerin *çeviri*, *translation* (İng.) ve *dil* olduğu tespit edilmiştir. Tezlerin *çeviri* konusunda gerçekleştirilmesi ve onun aracı olan *dil* etrafında yoğunlaşması sebebiyle söz konusu durum olağan görünmektedir.

Sonuç ve öneriler

Ülkemizdeki üniversitelere bağlı farklı enstitülerde yürütülen lisansüstü eğitim ve öğretim faaliyetleri ve buralarda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar eşzamanlı olarak hem araştırmacıların akademik gelişimine hem de çalışılan bilim dalının literatürüne (alanyazınına) katkı sağlamaktadır. Belirli disiplinlerde gerçekleştirilen tez çalışmalarının da ilgili alanların gelişimi ve dinamizmleri için önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte, herhangi bir bilim dalında gerçekleştirilen akademik çalışmaların ancak belirli zaman dilimlerine göre tematik incelemelerinin yapılması yoluyla söz konusu

alandaki bilimsel gelişmelerin ve araştırma eğilimlerinin belirlenmesi mümkün olmaktadır. Öyle ki bu tür çalışmalar sayesinde alanda en fazla çalışılan konuların tespiti yapılabildiği gibi hiç çalışılmayan ya da çok az çalışılan konular da belirlenebilmektedir. Böylelikle, ileride söz konusu alanda gerçekleştirilebilecek olası çalışmaların da önü açılabilir. Bu amaç ve motivasyonla gerçekleştirilen mevcut araştırmanın derlemine (korpus) de bahsi geçen akademik çalışma türlerinden biri olan *çeviri* konulu lisansüstü tezler oluşturmaktadır.

Tezlerin tematik incelemesi neticesinde ise araştırma konusu olarak genellikle kitap çevirisi, çeviri incelemesi ya da çeviri karşılaştırmalarının tercih edildiği anlaşılmaktadır. Böylelikle, çoğu tezin tema (konu) bakımından çeviri kitap ya da metin incelemesi üzerine yoğunlaştığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, disiplinlerarası çeviri incelemeleri kapsamında gerçekleştirilen tezlerin temaları bakımından çeşitlilik gösterdiği, ancak derlemdeki genel tematik dağılım göz önünde bulundurulduğunda ise bu oranın oldukça düşük olduğu görülmüştür. Diğer yandan, teorik çeviri bağlamında gerçekleştirilen tezlerin de sayıca çok az olması kayda değer bir durumdur. Ancak alandaki uygulamalı çalışmaların varlığı ve çeviribilimin bilimselleşme süreci göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu durum olağan bir sonuç olarak da değerlendirilebilir. Son olarak derlemdeki tezler arasında sözlü çeviri çalışmalarının yok denecek kadar az olması ise bu kategoride bir araştırma boşluğunun varlığına işaret etmektedir.

Son olarak, ülkemizdeki çeviri konulu akademik çalışmalarla ilgili yapılabilecek olası benzer çözümlenelerde mevcut çalışmada olduğu gibi yıl sınırlaması olmaksızın, çeviri konulu makaleler, bildiriler ve kitaplar da incelenebilir. Bunun yanı sıra, sözü edilen bu çalışmaların tamamı, yıl bazında karşılaştırmalı olarak ele alınıp değerlendirilebilir. Böylelikle, ülkemizdeki çeviri konulu çalışmaların her on yılda bir bibliyometrik ve tematik bir değerlendirilmesi yapılarak alandaki olası yeni gelişmeler ve çalışmaların eğilimleri de yakından izlenebilir.

Kaynakça

- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk edebiyatı kitaplarında şiirin yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 1-12. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217267>
- Agel, N. (2014). For better or for worse- the challenges of translating english humour into arabic. *The Journal of Human Sciences*, (23), 414-426. <https://doi.org/10.12785/JHS/20140209>
- Aırdıng, N. (2015). *Anonim Tarih-i Kaşgar: Çeviri ve değerlendirme* [Y. Lisans Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbulut, A. N. (2016). *Türkiye'de çeviribilim: İlk adımların yol arkadaşlığı*. İstanbul: Sözcükler.
- Aksöz, F. (2005). *Almanca teknik metinlerin Türkçeye çevirisinde ortaya çıkan çeviri güçlükleri ile teknik çevirinin çeviri eğitimindeki yeri ve önemi* [Doktora Tezi]. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyavaş, S. (2019). *Muvakkit Mustafa B. Ali'nin Teshilü'l-Mik'at adlı eseri: İnceleme-metin-Türkiye Türkçesine çeviri-dizin-ıtkıbasım* [Y. Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Aris, G. (2018). *Eski Uygurca Ölüler Kitabı üzerine bir çeviri denemesi* [Y. Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, A. (2016). *Tuhfe-i Hüsamî: İnceleme, çeviri yazılı metin ve dizin* [Y. Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Âşık, M. (2019). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri manzum 547 numarada kayıtlı şiir mecmuası (vr. 100b-125b): İnceleme, metin ve nesre çeviri* [Y. Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

- Avşar, B. (2019). *Kutbeddin İznikî'nin Mukaddimesi'nin Topkapı nüshası (51'a-100b): Giriş, metin, çeviri ve sözlük* [Y. Lisans Tezi]. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bada, G. (1999). *Türkmen matalları (bilmeceleri): Ses bilgisi, şekil bilgisi incelenmesi, metin ve çeviri* [Y. Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barutcu, T. (2010). *Çocuklara kıraat (1881) ve Sevimli Mecmua (1925) dergilerindeki çeviri metinler ve dış dünya üzerine bir inceleme* [Y. Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beyaz, E. (2017). *Representing Turkish food history and food culture through translation: A case of Turkish confectionery* [Y. Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar* (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Boz, E. (1996). *Hakiki Divanı: Dil incelemesi, kısmi çeviri ve yazılı metin* (2. Cilt) [Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Burhanı, G. A. (2020). *Tarih-i Humûlî: Çeviri ve değerlendirme* [Y. Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Camgöz, B. (2016). *Mecdî Mehmed Efendi Hadâ'îku's-Şakâ'ik (2-142 sayfalar arası): İnceleme ve çeviri yazısı* [Y. Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cankı, T. (2013). *Fazıl Ahmet Aykaç'ın Şeytan Diyor ki adlı eserinin çeviri yazısı ve metin incelemesi* [Y. Lisans Tezi]. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cihan, F. I. (2011). *The Turkish Cosmopolitan magazine as translation: An analysis of representations of women* [Y. Lisans Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Copçuoğlu, G. N. (2019). *Singing as a translational action: Comparative analysis of sight-singing and rehearsed singing performances of Turkish makam music in light of translation studies* [Y. Lisans Tezi]. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalık, O. (2019). *Türkiye'deki sözlü çeviri alanındaki akademik çalışmaların konumu: 2008-2018 yılları arasındaki makale kitap ve lisansüstü tez düzeyindeki çalışmaların içerik analizi* [Y. Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çavuşoğlu, Ö. (2016). *Cumhuriyet Türkiye'sinde yazınsal aktörlerin çeviri söylemleri (1923-1979)* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çöltü, İ. (1999). *Die Übersetzungsproblematik der juristischen texte vom Deutschen ins Türkische Dargestellt anhand der eheseheidunge texten* [Y. Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalasan, D. (2015). *An Analysis of the English translations of Erzurum folk riddles in the light of Raymond van den Broeck's translation criticism model* [Y. Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirci, M. (2012). *Analyse der Übersetzung von Kinderliterarischen Texten anhand von Grimms Maerchen und ihren Übersetzungen* [Y. Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Devoldere, S. (2008). *Traduction de certains chapitres du livre d'Aymil Doğan 'Sözlü çeviri, çalışmaları ve uygulamaları' et stratégie de traduction* [Y. Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, A. (2012). Andaş çeviriye Anokhin'in işlevsel sistem kuramı ve Chernov'un etkinlik kuramı kapsamında yaklaşım. *Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 52(1), 113-133. <http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/412/556>
- Duygulu Şahin, P. (2003). *Translating images to words: A novel approach for object recognition* [Doktora Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Elcan, A., & Ulu, Y. S. (2017). Destandan millî kimlik inşasına altaylı yazar Çıbaş Kayınçın'ın kayçı hikâyesinde yapı ve izlek. *Karadeniz*, (36), 01–16. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/8399>
- Er, G., & Biber, A. Ç. (2020). Matematik eğitimi alanındaki deneysel desenli tezlerde tematik ve metodolojik eğilimler. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(3), 995–1006. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tred/issue/56904/708202>
- Erdoğdu Yılmaz, ř. (2020). *Çeviri aracılığıyla bilimsel alan dönüşümünün izinde "İstanbul Üniversitesi Reformu"* [Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, E. (2012). *Nizâmî-yi Arûzî'nin Çehâr Makâle'si: Çeviri ve dilbilgisi yönünden inceleme* [Y. Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergun, E. (2004). Eğitsel çevirinin çağdaş dil öğretimindeki konumu. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 141-159. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/92998>
- Erim, B. (2019). *Dârülelhan Nota Külliyâtı Anadolu halk şarkıları 6 ve 7 numaralı defterlerin günümüz Türkçesine çeviri aktarımı* [Y. Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersoy, H., & Balkul, H. İ. (2012). Teknolojik gelişmelerin çevirmen ve çeviri mesleği açısından olumlu ve olumsuz etkileri: çeviri alanında yeni yaklaşımlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(2), 295-307. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademikincelemeler/issue/1546/18997>
- Ertan, O. (2007). *2000- 2005 yılları arasında Türkiye'de çoksatan çeviri kitaplara kuramsal bir bakış* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eruz, S. (1999). *Çeviri eğitiminde ve çeviride koşut metinler hukuk alanında koşut metin çalışmalarının kapsamı işlevleri ve yöntemleri* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eruz, S. (2010). *Çokkültürlülük ve çeviri. Osmanlı Devleti'nde çeviri etkinliği ve çevirmenler*. İstanbul: Multilingual.
- Fakılı, N. İ. (1997). *A Translation criticism of Virginia Woolf's A Room of One's Own* [Y. Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Genç, A. (2019). *Charles Perrault masallarının Türkçe çevirilerindeki kültürel unsurların erek odaklı çeviri kuramı açısından incelenmesi* [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Görgüler, Z. (2016). *Yeni toplumsallıklar etrafında yükselen çeviri pratikleri: Türkiye'de tara-çeviri (Manga) içeriklerinin dolaşımı ve netnografik çözümlemeler* [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günenç, H. (2018). *Werbeslogans in Türkischen und Deutschen medien-ein beitrage zur linguistischen semiotik und übersetzungswissenschaft* [Y. Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gür, M. N. (2016). *Ali el-İznikî'nin 'Cevahir el-Esrar fi Ma'arif el-Ahcar' adlı eserinin çeviri ve incelemesi* [Y. Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İşimtekin, S. (2005). *Nâsiru'd-din şâh'ın Avrupa Seyahatnâmesi (Sefernâme-İ firengistan-ı Nâsiru'd-din şâh) inceleme ve çeviri* [Y. Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaldırım, A., & Tavşanlı, Ö. F. (2020). Grafik örgütleyicilerin Türkçe eğitiminde kullanımını konu edinen araştırmaların incelenmesi: Bir tematik analiz. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 839–873. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/57305/728921>
- Kaleli, A. (2014). *Du'â-nâme: İnceleme, çeviri, yazılı metin, özel adlar dizini ve tıpkıbasım* [Y. Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabayır, Ç. (2016). *Eine kulturspezifische übersetzungsanalyse: Vergleichende analyse des romans huzur von Ahmet Hamdi Tanpınar* [Y. Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karagöz, B. (2018). Eğitici çizgi romanların ışığında okuduğunu anlama stratejilerinin kullanımı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 637-661. <https://doi.org/10.17556/erziefd.401083>
- Kartal, A. (2013). *The letters of George- Gennadios Scholarios to members of the ruling elite in fifteenth- century Peloponnese: Introduction, translation, and commentary* [Y. Lisans Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, G. (2011). *Battal Gazi Destanı'nın (343-675) çeviri yazısı ve metin sözlüğü* [Y. Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, Z. (2020). Kur'an'da bazı peygamberlerin evlatlarıyla ilgili durumlarına tematik yaklaşım. *Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, (2), 1-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sirat/issue/57734/758622>
- Kılıç, O. (2019). Tematik iç mekân kurgularının tasarım öğeleri açısından değerlendirilmesi. *V. International Congress on Natural and Health Sciences*, 13-15.12.2019, Adana.
- Kıran, M. (2011). *Usûlü'l-Melâhim: Çeviri, yazılı metin ve gramer incelemesi* [Y. Lisans Tezi]. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kireççi, Ü. (2018). *Çizgi romanda çeviri* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocabıyık, H. S. (2020). *Seçmeli ve çok boyutlu bir çeviri analiz modeli önerisi* [Doktora Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Koç Konuksever, S. (2018). *Şükru'llah-ı Şirvânî'nin Riyâzu'l- kulûb adlı eseri: İnceleme, metin, çeviri* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, İ. (2016). Çeviri stratejilerinin yazın çevirisinde uygulanması: Yaşar Kemal'in ölmez otu eserinin İngilizceye çevirisinden örnekler. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(12), 35-46. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/591740>
- Köklücan, D. (2019). *Anaokulu öğrencilerinin ulusal ve çeviri çocuk kitaplarını tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi* [Y. Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köprü, S. (2008). *Coupling speech recognition and rule-based machine translation* [Doktora Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). Beverly Hills: Sage Publication.
- Kuleli, M. (2016). *Çeviri göstergebilimi bakış açısıyla Shakespeare'in Julius Caesar ve Antony and Cleopatra adlı oyunlarında anlam evreni, göstergeler ve öznellik yetisi* [Doktora Tez]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurultay, A.T. (1985). *Çeviri eleştirisinde yöntem sorunlarına uygulamalı bir yaklaşım* [Y. Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurultay, T. (1999). Cumhuriyet Türkiye'sinde çevirinin ağır yükü ve Türk hümanizması. *İstanbul Üniversitesi Alman Dili Edebiyatı Dergisi*, (11), 13-36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuaded/issue/1043/11784>
- Lamantia, J. (2007). *Text clouds: a new form of tag cloud*. http://www.joelamantia.com/blog/archives/tag_clouds/text_clouds_a_new_form_of_tag_clo ud.
- Maral, N. (2010). *Tiyatro metin çevirilerinde çeviri sorunları* [Y. Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mekdjian, S. (2017). Urban activism and migrations. Disrupting spatial and political segregation of migrants in European cities. *Elsevier*, (77), 39-48. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.05.008>
- Memiş, M. R., & Erdem, M. D. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *Turkish Studies*, 8(9), 297-318. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5089>

- Mesleki Yeterlilik Kurumu Ulusal Meslek Standardı. (2013). *Resmî Gazete* (Sayı: 28543-Mükerrer). <http://www.ce-viriblog.com/2013/01/30/myk-ceviride-meslek-standardi-aciklandi/>
- Mounin, G. (1967). *Die Übersetzung-Geschichte, Thorie, Anwendung*, Nymphenburger Veiagshandlung: München.
- Mutlu, S., & Tosun, M. (2019). Tanzimat dönemi ve cumhuriyet sonrası çeviri çalışmaları örneğinde çevirinin toplumsal sistemin dönüşmesindeki etkisi. *Journal of Continous Vocational Education and Training*, 2(1), 41–51. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/777021>
- Nair, G. (2019). Gençlik şiddeti konusunda son on yılda ülkemizde yapılmış lisansüstü tezlerin tematik açıdan değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1929–1945. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/47063/528123>
- Okumuş, G. (2017). *Göçmen belleğinin mekânı kurgulama ve yeniden üretme biçimleri: Kolaj, montaj ve çeviri* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öner, S. (2013). *Çeviri yoluyla kanun yapmak: 1858 tarihli Osmanlı Ceza Kanunu'nun 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'ndan çevrilmesi* [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, o. (2018). *Yorumlayıcı çeviri kuramı çerçevesinde Eugène Ionesco'nun tiyatro oyunlarının Türkçeye çevirilerinin incelenmesi* [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özcan, O. (2019). Yazın çevirisi incelemelerinde yorumlayıcı çeviri kuramı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 587-603. <http://doi.org/10.29000/rumelide.619082>
- Özdemir, G. (2018). *Hekim Beşir Çelebi Mecmû'atü'l-Fevâ'id: Giriş, inceleme, çeviri yazılı metin, dizin* [Doktora Tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdilek, H. (2013). *Tercüme Dergisi ve Türkiye'deki çeviri eleştirisi serüvenine katkıları* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, G. (2001). *Edige Batır Destanı'nın Başkurt versiyonu: İnceleme, metin, transkripsiyonlu metin, çeviri ve dizin* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Pazarlıoğlu, S. (2015). *Honoré de Balzac'ın "Le Père Goriot" (Goriot Baba) adlı eseri ile Türkçeye çevirilerinin erek odaklı çeviri kuramı ve çeviri stratejileri açısından incelenmesi* [Y. Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ramsden, A., & Bate, A. (2008). *Using Word Clouds in Teaching and Learning*. University of Bath. <https://www.semanticscholar.org/paper/Using-Word-Clouds-in-Teaching-and-Learning-Ramsden-Bate/fde4664fc4b739c0ac7dbbb524aaca8fc20e9153>
- Salman, R. (2008). *Selim Sabit'in Sarf-ı Osmani adlı eserinin çeviri yazısı, terimler, lügatçe ve metin* [Y. Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıp, M. A. (2018). *El-ıdrîsî ve Nuzhatü'l-Müşâtık adlı eserinin Uzak Doğu ile ilgili bölümünün çeviri ve yorumu* [Y. Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarışık, D. (2020). *Kafka'nın 'Die Verwandlung' adlı öyküsünün ara dilden çeviri bağlamında değerlendirilmesi* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Savaşan, S. (2011). *Türkçe içeriklerden otomatik etiket bulutu oluşturma* [Y. Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sert, H. H. (2016). *Dil Devrimi'nin erken Cumhuriyet Dönemi'nde şiir ve çeviri bağlamında Türk edebiyatına etkisi (1932-1950)* [Doktora Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soyer, A. (2018). *Buddhacarita: Giriş, metin, çeviri, dizin ve tıpkıbasım* [Y. Lisans Tezi]. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeker, R. (2016). *Lügat-ı Aziziye: İnceleme, çeviri yazılı metin ve dizin* [Y. Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şener, S. (1998). *Dünden bugüne tiyatro düşüncesi*. Dost Kitabevi Yayınları: İstanbul.

- Şık, M. (2019). *Terminology standards as a tool in the translation process of a technical texti* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Takanay, A. (2005). *Yazımsal bir tür olarak 'deneme' çevirilerinde sorunlar ve yaklaşımlar: Bir 'deneme seçkisi' çeviri projesi kapsamında alınan kararların değerlendirilmesi* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanrıyar, K. (2007). *The life of saint Auxentios: An introduction, translation and commentary* [Y. Lisans Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tapan, E. (2018). *Dolâb dergisinin çeviri yazısı ve edebiyatla ilgili metinlerin incelenmesi* [Y. Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tayan, E., Gedik, S., Morkoyunlu, Z., Sözbilir, M., & Konyalıoğlu, A. (2019). Ebeveyn-çocuk ilişkisi konulu makaleler: tematik içerik analizi çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20), 1183-1208. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ogusbd/issue/44338/555437>
- Taydaş, S. (2011). *Sözlü iletişim becerileri dersinde kullanılan "Conversations pratiques de l'oral" kitabındaki Fransızca söz kalıplarının Türkçeye çevirisinde öğrencilerin izledikleri çeviri stratejileri* [Y. Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tekten, B. (2019). *A comparative study on the paratextual elements in the translations of Edgar Allan Poe's short story compilations* [Y. Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezel, R. (2019). *Bereketzâde İsmail Hakkı'nın 'Metâlib-i âliye' adlı eserinin çeviri yazısı ve eserin teleolojik delil bağlamında tahlili* [Y. Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toktaş, H. A. (2006). *Tuvaca Alday-Buuçu Destanının dil yönünden incelenmesi: Metin, çeviri ve açıklamalı sözlük* [Y. Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk, H. B. (2019). *13 numaralı atik şikâyet defteri (Vr.1-142): Değerlendirme, çeviri ve metin* [Y. Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Vişne, T. (2019). *İşitme yetersizliği yaşayan bireylerin iletişimlerine yönelik bir işaret dili çeviri sisteminin geliştirilmesi ve uzman değerlendirmesi* [Y. Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice Papers*, 1-10. https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_about_Qualitative_Document_Analysis
- Williams, W., Parkes, E. L., & Davies, P. (2013). Wordle: A method for analysing MBA student induction experience. *The International Journal of Management Education*, 11(1), 44-53. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2012.10.002>
- Wolfram, W. (1977). *Übersetzungswissenschaft- Probleme und Methoden*, Ernst Klett Verlag: Stuttgart.
- Yağmur, Ö. (2013). *Latin harfli çeviri yazılı metinlerde Türkçe söz dizimi (16.-19. yüzyıllar)* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, H. (2013). *Ta'bîrnâme-i Fârsî: Çeviri ve inceleme* [Y. Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşar, M. (2004). *Edebi metinlerden alınan Türkçe deyimlerinin Rusçaya çeviri sorunları* [Y. Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaylacı, Z., & Filiz, S. (2020). Sosyal bilgiler eğitiminde öğretmen görüşüne başvuru tezlerin tematik açıdan incelenmesi (2005-2017). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-19. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.52925-487045>
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin temel kavram ve kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- Yazıcı, M. (2010). *Çeviribilimin temel kavram ve kuramları*. (2. Baskı) İstanbul: Multilingual.

- Yıldırım, A., & Őimřek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, C. (2009). *Yeni Uygur Türkçesi Zunun Kadiri eserleri: Giriş, inceleme, metin ve çeviri* [Y. Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, N. (2020). Birinci dünya savaşı döneminde yayınlanan Türk romanlarının tematik haritası. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 7(48), 111–131. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1244706>
- Yurtseven, H. (2011). *MEB onaylı 100 temel eserde yer alan çeviri kitaplardaki iletilerin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine uygunluğunun Türkçe öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi* [Y. Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yücel, F. (2007). Çeviri eleştirisini neyi eleştirir? *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(12), 39-58. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/23098/246762>